

Ποιοι Μακεδονομάχοι;

Βασίλης Γεωργάκης

Θα μπορούσε κανείς να προεκτείνει το ερώτημα, στο πρότυπο του συγγραφικού έργου του «Τρελού Στρατηγού», και να αναρωτηθεί *ποιοι Μακεδόνες και ποια Μακεδονία* – απλώς εδώ η διαφορά είναι ότι Μακεδονία υπάρχει, όπως και Μακεδόνες, τουλάχιστον σε τρία κράτη. Μια πιο ενδιαφέρουσα ερώτηση θα ήταν **ποιοι Μακεδονομάχοι και ποια ελληνική Μακεδονία;**

Η περίπτωση της Μακεδονίας είναι μία από τις πιο παράξενες, όσον αφορά τη μυθολογία του ελληνικού εθνικισμού. Για οποιονδήποτε έχει μεγαλώσει στην Ελλάδα, η Μακεδονία είναι Ελληνική (και μία) η αλήθεια όμως είναι ότι αυτό δεν ίσχυε πάντοτε. Και δεν μιλάμε για την εποχή που ο Δημοσθένης εκφωνούσε τους πύρινους Φιλιππικούς του και οι πόλεις του ελληνικού νότου αναζητούσαν συνεχώς ευκαιρίες για να εξεγερθούν εναντίον του βασιλείου της Μακεδονίας´ μιλάμε για το σύγχρονο ελληνικό κράτος όπως αυτό στήθηκε τον 19^ο αιώνα. Για να μελετήσει κανείς τη στάση του ελληνικού κράτους απέναντι στην εκτεταμένη αυτή περιοχή, της οποίας τα όρια καθορίστηκαν επακριβώς το 1878, θα πρέπει να σκαλίσει αρκετά βαθύτερα, στην ίδια τη διαμόρφωση του εθνικού αφηγήματος.

Είναι γενικά γνωστό και αποδεκτό, πως το ελληνικό εθνικό αφήγημα διαμορφώθηκε μέσα σε ένα εξαιρετικά δυσχερές διεθνές περιβάλλον, σε μία Ευρώπη αλλεργική στα επαναστατικά κινήματα είτε εθνικοαπελευθερωτικού είτε κοινωνικού χαρακτήρα. Σήμερα υπάρχει μία τάση να υπερτιμάται ο ρόλος της κοινής γνώμης στα δυτικοευρωπαϊκά κράτη καθώς και ο ρόλος του ρεύματος του φιλελληνισμού, είναι όμως μία πραγματικότητα πως η Ελληνική Επανάσταση είχε a priori υποστηρικτές, ανθρώπους επηρεασμένους από την εξιδανικευμένη εικόνα της Αρχαίας Ελλάδας.

Είναι πολύ φυσικό το ελληνικό εθνικό αφήγημα να έχει ως άξονα ένα παρελθόν το οποίο λάμβανε ευρεία αποδοχή – ήταν ένας

ανέξοδος τρόπος να νομιμοποιηθεί ο αγώνας για την ανεξαρτησία. Τα οράματα για τη Ρωμανία που θα φέρει κι άλλο θα μπορούσαν να περιμένουν. Το Μεσαιωνικό Βυζάντιο θα αργούσε πολύ να πάρει τη θέση του στην αφήγηση της τρισχιλιετούς συνέχειας του ελληνικού πολιτισμού. Στην αφήγηση αυτή δεν περίσσευε όμως μόνο η δεσποτική Βυζαντινή μοναρχία – περίσσευε και ακόμα μία, το βασίλειο της Μακεδονίας, η νίκη του οποίου στην Χαιρώνεια έθαψε την ελευθερία των Ελλήνων.

Η φράση αυτή σήμερα ξενίζει, καθώς είναι τόσο διάχυτη η αφήγηση που θέλει τη Μακεδονία αναπόσπαστο τμήμα του ελληνισμού, που ακόμα και αν κάποιος αναγνωρίζει πως ο ελληνικός νότος πρέσβευε έναν τελείως διαφορετικό τρόπο πολιτικής οργάνωσης από αυτόν της μακεδονικής μοναρχίας, δυσκολεύεται να δεχτεί την επέκταση του βασιλείου του Φιλίππου ως υποδούλωση των Ελλήνων. Η φράση αυτή ωστόσο για πολλά χρόνια διδάσκονταν σε μαθητές του ελληνικού κράτους. Συγκεκριμένα, το παιδικό βιβλίο *Γεροστάθης*, έργο του Λέοντος Μελά (1812 – 1879), σημαντικού Έλληνα Διαφωτιστή, περιέχει διατυπώσεις οι οποίες σήμερα θα αναθεματίζονταν:

«.. Όταν δε ακολούθως το Μακεδονικόν χρυσίον του Φιλίππου εισέδυσεν εις τας Αθήνας, ο δε Δημάδης και λοιποί όμοιοί του, φορούντες το πορφύρας και λαμπρά ενδύματα, αλειμμένοι δε με πολύτιμα μύρα, ανήγειραν εντός των Αθηνών οικίας ιδιωτικής πολυτελεστέρας των δημοσίων οικοδομών, τας δε γυναίκας των κατεστόλιζον, και εκ της Σικελίας επροσκάλουν μαγείρους, τότε η αυτονομία της Ελλάδος ετάφη ζώσα εις την μάχην της Χαιρώνειας! (...) Τοιουτοτρόπως ο εμφύλιος αυτός και πεισματώδης πόλεμος [ο Πελοποννησιακός], προξενήσας την παρακμήν της ελευθέρας Ελλάδος, προητοίμασε την την υποταγήν αυτής υπό το σκήπτρον του Μακεδόνοσ Φιλίππου, επομένως δε την υποδούλωσιν υπό τον ζυγόν της Ρώμης, και επί τέλους την δέσμευσίν της δια των σκληρών αλύσεων του Μωάμεθ». [1]

Για έναν άνθρωπο όπως ο Μελάς, ο οποίος είχε σπουδάσει στην Ευρώπη και άνηκε στον σκληρό κύκλο των Ελλήνων Διαφωτιστών, η **πολιτική οργάνωση** ήταν η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα σε Έλληνες

και Μακεδόνες, παράλληλα αξιοπρόσεκτη είναι η παράλειψη της «ελληνοχριστιανικής» Βυζαντινής Αυτοκρατορίας – από την Ρώμη πάμε κατευθείαν στον Μωάμεθ. Το συγκεκριμένο βιβλίο δεν σχεδιάστηκε για να αποτελέσει σχολικό εγχειρίδιο, παρ' όλα αυτά υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλές αναγνωστικό σε δημοτικά μέχρι και το τέλος του 19^{ου} αιώνα. Αν και παιδικό βιβλίο εξαρχής, το συγκεκριμένο έργο αποτελεί μία εξαιρετική φωτογραφική αποτύπωση της εποχής (συγγράφηκε το 1858) – το 1860 η Εκκλησία επανέρχεται πια δυναμικά στο προσκήνιο και η περίοδος όπου κυριάρχησαν οι Διαφωτιστές στην ελληνική διανόηση κλείνει.

Την αποκατάσταση (και) της Μακεδονίας θα αναλάβει ο Παπαρρηγόπουλος, με την πασίγνωστη Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Κατά αυτόν ο Φίλιππος ήταν Βασιλέας των Ελλήνων, συνεπώς ήταν η Ρώμη αυτή που στέρησε από τους Έλληνες την ελευθερία τους και όχι οι Μακεδόνες. Με αυτό τον τρόπο η Μακεδονία σταδιακά βρίσκει τη θέση της στο ελληνικό εθνικό αφήγημα. Μπορεί το έργο του Παπαρρηγόπουλου να μην βρήκε τότε τον δρόμο του προς τα σχολεία, έγινε ωστόσο εξαιρετικά δημοφιλές, αντανakλώντας την υποχώρηση των Διαφωτιστών στις μάζες. Η συζήτηση για τις πνευματικές διαμάχες της εποχής είναι ξεχωριστό θέμα από μόνο του, αυτό που μπορούμε να κρατήσουμε είναι πως η Μακεδονία σίγουρα δεν θεωρούνταν πάντα *Ελληνική*.

Αυτό δεν σημαίνει πως το ελληνικό κράτος δεν είχε βλέψεις προς τον Βορρά. Κάθε άλλο. Ωστόσο ήταν τέτοια η βεβαιότητα και η σιγουριά του ελληνικού κράτους πως αποτελούσε τον δικαιωματικό κληρονόμο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που δεν υπήρχε λόγος να εξηγηθούν οι επεκτατικές βλέψεις με εθνοτικά κριτήρια. Η απόσχιση της Βουλγαρικής Εκκλησίας τη δεκαετία του 1870 και η ταυτόχρονη αφύπνιση του βουλγαρικού εθνικισμού ήταν τα γεγονότα που διαμόρφωσαν τη νέα στάση απέναντι στη Μακεδονία.

Η Μεγάλη Βουλγαρία του Αγίου Στεφάνου τελικά ανατράπηκε στο Βερολίνο, αλλά ο κίνδυνος παρέμενε και ήταν πολύ μεγάλος. Οι

εχθροί του Έθνους πλέον αλλάζουν: οι Τούρκοι τουλάχιστον δεν προσπάθησαν ποτέ να μας πάρουν τη θρησκεία, τη γλώσσα, τον εθνισμό μας, γράφει ο Ίων Δραγούμης, οι Βούλγαροι όμως και η σχισματική Εξαρχία; Και εδώ τέθηκαν πλέον σκληρά ερωτήματα για τον ελληνικό εθνικισμό.

Πώς μπορούσαν οι Βούλγαροι να προσελκύουν τόσο εύκολα υποστηρικτές στα Οθωμανικά Βαλκάνια;

Ακόμα χειρότερα, οι βλέψεις αυτές των Βουλγάρων θεωρούνταν νόμιμες στη Δύση: δεν ήταν έθνος αυτό που μοιράζονταν την ίδια γλώσσα; Δεν είχαν κάθε δικαίωμα οι Βούλγαροι να απευθύνονται στους Σλαβόφωνους της Μακεδονίας, την πλειοψηφία του χριστιανικού πληθυσμού της περιοχής; Και πώς άραγε θα απαντούσε το ελληνικό κράτος; Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα δεν είναι μόνο η απρόσμενη προπαγανδιστική επιτυχία των Βουλγάρων στη Μακεδονία που καταθλίβει τους Έλληνες – η Βουλγαρία μοιάζει με ένα κράτος απόλυτα επιτυχημένο σε όλους τους τομείς του, με τον στρατό της ειδικά να γίνεται φόβητρο για τους Οθωμανούς. Η Πρωσία των Βαλκανίων είναι εδώ και η Ψωροκώσταινα πρέπει να ριχτεί στη μάχη απέναντί της.

Η απάντηση του ελληνικού εθνικισμού δόθηκε με αυτό που έμεινε γνωστό ως **εθνικός φρονηματισμός**. Αν κάποιος αναρωτηθεί πώς εμφανίστηκε ο Μέγας Αλέξανδρος στη μυθολογία της Δημοκρατίας της Μακεδονίας θα πρέπει να κοιτάξει την Αθήνα και όχι τα Σκόπια. Ήταν οι Έλληνες εθνικιστές αυτοί που χρησιμοποίησαν το αρχαίο παρελθόν της Μακεδονίας για να προσελκύσουν την υποστήριξη των σλαβόφωνων κατοίκων, τους οποίους ο ελληνικός εθνικισμός τους ήθελε Έλληνες, οι οποίοι είχαν την «ατυχία» να χάσουν προσωρινά τη γλώσσα τους.[2] Με αυτό τον τρόπο το ελληνικό κράτος πίστευε ότι μπορούσε να χτυπήσει και το ζήτημα της γλώσσας, η οποία και αποτελούσε εκείνη την εποχή στην Ευρώπη το κυριότερο κριτήριο εθνικού προσδιορισμού.

Στη μάχη για τη Μακεδονία θα αξιοποιηθεί και το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης. Το ενδιαφέρον σε αυτή την περίπτωση

είναι πως ο ίδιος ο οργανισμός δεν θα ταχθεί επίσημα στο πλευρό του ελληνικού κράτους, πέραν κάποιων μεμονωμένων προσώπων, όπως ο Μητροπολίτης Καστοριάς Γερμανός Καραβαγγέλης. Θα αξιοποιηθεί όμως το κύρος του πανάρχαιου αυτού θεσμού – ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα η επιλογή ανάμεσα σε Πατριαρχείο και βουλγαρική Εξαρχία θα αποτελεί κριτήριο εθνικού προσδιορισμού. Το Πατριαρχείο όμως είναι αυτό που σίγουρα απολαμβάνει πολύ μεγαλύτερο κύρος ανάμεσα στους αγροτικούς πληθυσμούς της Μακεδονίας, σε σχέση με τη σχισματική Εξαρχία. Στη Μακεδονία από εδώ και στο εξής, η μάχη θα δοθεί στο επίπεδο της προσέλευσης υποστηρικτών του εκάστοτε εθνικισμού. Εκκλησίες, σχολεία και δάσκαλοι θα βρεθούν στα χαρακώματα του άτυπου αυτού πολέμου. Αργότερα φυσικά θα έρθουν στο προσκήνιο και πραγματικοί στρατιώτες και ο πόλεμος θα γίνει αρκετά αληθινός για τους κατοίκους της Μακεδονίας.

Η νέα αυτή πρόκληση απαιτούσε αναμόρφωση του εθνικού αφηγήματος. Πλέον οι Βυζαντινοί Αυτοκράτορες δεν ήταν οι απόλυτοι μονάρχες μίας σκοτεινής περιόδου, αλλά οι πολεμιστές που με το σπαθί στο χέρι υπερασπίστηκαν τον Μεσαιωνικό Ελληνισμό από τους (νέους) προαιώνιους εχθρούς του – ο εξαγνισμός αυτός αποτυπώθηκε στη λογοτεχνία, με τους Κωστή Παλαμά και την Πηνελόπη Δέλτα να δίνουν τον τόνο, σε έργα όπως η *Φλογέρα του Βασιλιά* και το μυθιστόρημα *Τον Καιρό του Βουλγαροκτόνου*.

Σε κυβερνητικό επίπεδο η αλλαγή αυτή αποτυπώθηκε στη χαλάρωση των εντάσεων με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ειδικά μετά την πανωλεθρία του 1897 και κυρίως με τη μεγάλη εξέγερση του Ίλιντεν.

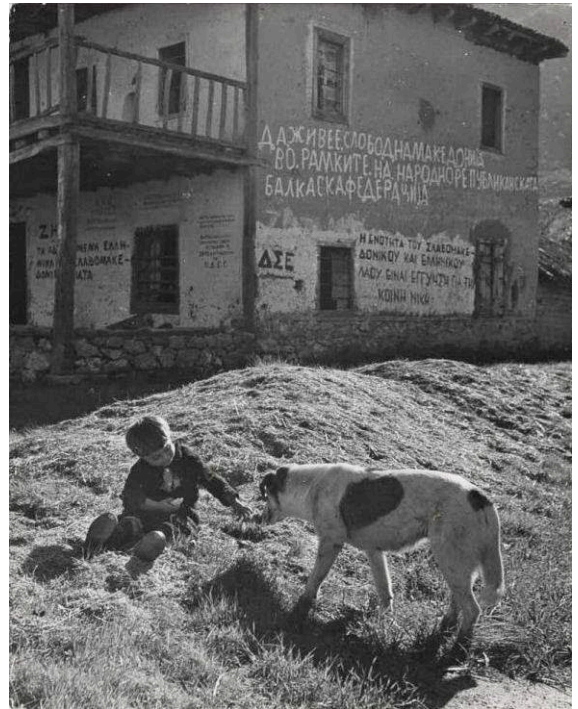
Η μεγάλη αυτή αγροτική εξέγερση που ενέπλεξε μεγάλα τμήματα του σλαβόφωνου πληθυσμού της δυτικής Μακεδονίας έχει λάβει πια διαστάσεις μύθου στις εθνικές μυθολογίες Βουλγαρίας και Μακεδονίας και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Όσον αφορά πάντως την ελληνική πλευρά, είναι ένα επεισόδιο κατά το οποίο οι φορείς του ελληνικού εθνικισμού θα συνεργαστούν άψογα με

τις οθωμανικές αρχές για την ανηλεή καταστολή μίας, ως επί το πλείστον, κοινωνικής εξέγερσης. Ο Γερμανός Καραβαγγέλης, ο περίφημος Μητροπολίτης Καστοριάς, ο οποίος ενεπλάκη ενεργά στον «Μακεδονικό Αγώνα», καταγράφει στα απομνημονεύματά του με ικανοποίηση την καταστολή του κινήματος, από τον φίλο του Χουσεΐν Χούσνι Πασά ενώ δεν χάνει την ευκαιρία να επαναφέρει στο Πατριαρχείο άτυχους εξαρχικούς χωρικούς που είδαν τα χωριά τους να καταστρέφονται:

*«...Μπαίνουν στα καΐκια της λίμνης Καστοριάς, έρχονταν στην Καστοριά και ίσια στην Μητρόπολι. Όλοι σχεδόν ήταν βουλγαρόφωνοι Έλληνες (σ.σ. εννοεί Πατριαρχικοί). Ήλθαν όμως μαζί τους και μερικοί συγγενείς τους βουλγαρίζοντες και μου ζητούσαν συγχώρησι, λέγοντας ότι οι Βούλγαροι τους είχαν γελάσει και με παρακαλούσαν να τους σώσω. Κι άλλοι πάλι, Βούλγαροι αυτοί, μου γράφουν μαζί με τους δικούς μας από ένα μοναστήρι πάνω από τη Ζαγοριτσάνη, των Αγίων Σαράντα, και με ικετεύουν. “Σώσε μας”. **Τότε βρήκα ευκαιρία και τους έβαλα να μου κάνουν αναφορές ότι επιστρέφουν στην ορθοδοξία και ανήκουν πια στο Πατριαρχείο.** Σωρηδόν φτάναν απ’ όλα τα βουλγαρίζοντα ως τότε χωριά οι αναφορές στην κυβέρνηση και στη Μητρόπολι...». [3]*

Το μόνο που μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερη θλίψη από αυτή την εμπορία εθνικής συνείδησης με αντάλλαγμα τη σωτηρία, είναι ο τρόπος με τον οποίο το οθωμανικό κράτος κατέστειλε την εξέγερση, χρησιμοποιώντας άτακτα μπουλούκια αλβανόφωνων μουσουλμάνων κυρίως – μία υπενθύμιση της υφής της κρατικής οντότητας που αποτελούσε η Οθωμανική Αυτοκρατορία και που σήμερα κάποιοι εξιδανικεύουν. Το Ίλιντεν τελικά απέτυχε παταγωδώς με σοβαρότερη συνέπεια τον **αποδεκατισμό των σοσιαλίζοντων αγωνιστών της Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης (ΕΜΕΟ)**, η οποία και αργότερα ταυτίστηκε με τις επιδιώξεις του βουλγάρικου εθνικισμού. Η εξέγερση, παρά την αποτυχία της, ενεργοποίησε τον ελληνικό κρατικό μηχανισμό, ο οποίος αυτή την φορά κινήθηκε δυναμικά για να αλλάξει την εις βάρος του κατάσταση στη Μακεδονία. Έτσι

φτάνουμε πια στον «Μακεδονικό Αγώνα».

1949, χωριό Μπούκοβικ (Οξιιά), Φλώρινα. Στο φόντο φαίνεται ένα κτήριο με επαναστατικά συνθήματα γραμμένα στα ελληνικά και στα μακεδονικά. Το σύνθημα καλεί σε ενότητα λέγοντας: “Ζήτω η ελεύθερη Μακεδονία στους κόλπους της λαϊκής δημοκρατικής βαλκανικής ομοσπονδίας”.

Η στολή του Μακεδονομάχου φορέθηκε πολύ στο συλλαλητήριο της Θεσσαλονίκης και έχει γενικότερα αποκτήσει μυθικό στάτους – πέραν όμως της στολής, του Παύλου Μελά και της ακαθόριστης έννοιας «Κομιτατζής» δεν φαίνεται να έχει πολύς κόσμος ιδέα για το τί πραγματικά ήταν το επεισόδιο που ονομάζουμε Μακεδονικό Αγώνα. Η πρόσβαση σε απομνημονεύματα Μακεδονομάχων είναι πολύ εύκολη, ενώ κανείς ιστορικός, οποιασδήποτε πολιτικής τοποθέτησης δεν έχει πρόβλημα να παραδεχθεί πως ο «Αγώνας» δεν ήταν τίποτα παραπάνω από ένα φεστιβάλ φόνων,

ληλασιών, εμπρησμών και εκφοβισμών, εκπορευόμενο από ομάδες οριακά κοινών λούμπεν στοιχείων ενδεδυμένων με τον μανδύα μίας ευγενικής ιδέας, ενός εθνικισμού, είτε ελληνικού είτε βουλγάρικου. Γιατί μόνο λούμπεν στοιχεία μπορούν να εκτελούν σε ενέδρες ανυποψίαστους δασκάλους, ιερείς και χωρικούς ή να εισβάλλουν σε γάμους και να πυροβολούν στο ψαχνό όπως περιγράφει και πάλι ο Καραβαγγέλης:

«Το 1905 στο Ζέλενιτς (σ.σ. σημερινό Σκλήθρο Φλώρινας) γινόταν ένας γάμος βουλγάρικος. Αυτό το έμαθε το σώμα του Καούδη, μπήκε στο γάμο κι επειδή έσβησαν τα φώτα έρριξε στα σκοτάδια και σκότωσε δεκαπέντε ή δεκάξι Βούλγαρους. Η νύφη και ο γαμπρός δεν σκοτώθηκαν. Αυτό το κάναν γιατί είχαν την ιδέα ότι στο γάμο ήταν και μέλη βουλγάρικων συμμοριών, για να τρομάξουν τους Βουλγάρους». [4]

Το γεγονός ότι αν διπλώσεις τον χάρτη, η Κρήτη πέφτει πάνω στην Μακεδονία, το διαπίστωσαν οι χωρικοί της Μακεδονίας με τον σκληρό τρόπο. Ο Καούδης πάντως θεωρείται πια ήρωας και πρότυπο για αυτούς που κάλπασαν στο συλλαλητήριο γεμάτοι περηφάνια. Φυσικά η κηδεία του, το 1956, έγινε δημοσία δαπάνη σε μία εξελληνισμένη θεσσαλονίκη για την οποία κόπιασε με «ηρωικό» τρόπο. Ο ίδιος ο Παύλος Μελάς, η φιγούρα που περιβλήθηκε όσο καμία άλλη τον μανδύα του ήρωα από το ελληνικό κράτος, λίγες μέρες πριν τον θάνατό του, γράφει στη γυναίκα του τα εξής:

«..Τώρα εννόησα, ότι δεν ημπορώ εγώ να διευθύνω τοιαύτην εργασίαν. Έτρεμα και είχα ρίγος, ησθανόμην τον εαυτόν μου ένοχαν πρίν ακόμη εγκληματίσω. Έβλεπα τα μαυρισμένα και κοκκαλιάρικα χέρια μου και μου εκίνουν φρίκην (...) Το βράδυ... επήγα εις την εκκλησίαν του μοναστηρίου, την χαμηλήν, παναρχαίαν εκκλησίαν. Και εκεί μόνος εις το σκότος έκλαυσα με απελπισία. Ησθανόμην ως εις την κόλασιν και εντελώς μόνος. Ελησμόνησα όλον το ωραίον, το υψηλόν και το ευγενές μέρος της αποστολής μου και έβλεπα μόνον φόνους αγρίους, δολίους, ερήμωσιν οικογενειών, απελπισίαν γονέων, τέκνων, αδελφών.» [5]

«Προκοπάννα. Παρασκευή 17 Σεπτεμβρίου 1904. Νάτα μου, ... Εις τας 4 μ.μ. εισήλθομεν εις την Προκοπάναν. Οι δύο κακούργοι (σ.σ. ο Βούλγαρος δάσκαλος και ο παπάς) εφονεύθησαν επιστρέφοντες εκ κηδείας τινός. Μετά τούτο -την κατάστασιν της ψυχής μου την εννοείς- ανεχωρήσαμεν αμέσως δια Βελκαμένην ακολουθήσαντες βαθυτάτην, μακροτάτην και κοπιωδεστάτην χαράδραν. Καθ' όλον το διάστημα περιπατούσα ως μεθυσμένος, έκλαια σχεδόν διαρκώς. Σας εσυλλογιζόμην όλους με απελπισίαν, με απόγνωσιν. **Εγώ ενόμιζα, ότι το ωραίον και ευγενές έργον, το οποίον ανέλαβα, μόνο με ευγενείς και ωραίας πράξεις θα εξετελείτο, χωρίς να συλλογισθώ τας σκληράς ανάγκας, τας οποίας ήθελον απαντήσει και τας φοβεράς λεπτομερείας των.** Παρήλθον 24 ώραι και ακόμη κλαίω, όταν το συλλογίζομαι. Ένα γνώριζε, ότι τους είδα μόνον την στιγμήν της συλλήψεώς των». [6]

Ο Πάυλος Μελάς είναι φανερό πως είχε αναλάβει μία αποστολή, την οποία δεν είχε το κουράγιο να φέρει εις πέρας. Και πώς θα μπορούσε; Μιλάμε για έναν άνθρωπο αστικής καταγωγής, ο οποίος δεν είχε ιδέα τι ακριβώς είχε αναλάβει να κάνει. Όταν συνειδητοποίησε τη μορφή του αγώνα, λύγισε. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός πως οι επιστολές αυτές έχουν εκδοθεί από τη σύζυγό του, δεν είναι δα κρατικό μυστικό.

Η «ηρωική» δράση Κομιτατζήδων και Μακεδονομάχων το μόνο που πέτυχε ήταν να τρομοκρατήσει τον πληθυσμό της Μακεδονίας και να προκαλέσει κύματα προσφύγων προς πιο ήσυχες περιοχές. Πέτυχε όμως και ένα παράδοξο: την ειλικρινή ανακούφιση και αποδοχή της επικράτησης των Νεότουρκων. Κανένας ιστορικός δεν το αμφισβητεί αυτό σοβαρά, το κύμα συμφιλίωσης που απλώθηκε στην ύπαιθρο την επόμενη του κινήματος ήταν τέτοια που έκανε κάθε συζήτηση για συνέχιση του Αγώνα αστεία. Πράγματι οι ένοπλες συμμορίες έπαυσαν τη δράση τους απότομα το 1908.

Η ιστορία λοιπόν πίσω από τη Μακεδονία παρουσιάζει την εξής παραδοξότητα: είναι η αχίλλειος πτέρνα του ελληνικού αφηγήματος. Όλα τα στοιχεία είναι διαθέσιμα, πάμπολλες μελέτες έχουν γίνει πάνω στο ζήτημα της περιοχής και ελάχιστοι σοβαροί μελετητές αρνούνται να αναγνωρίσουν τις διαδικασίες που

ακολούθησε το ελληνικό κράτος για να εξελληνίσει το κομμάτι της Μακεδονίας που της έλαχε μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους. Πάλι όμως είμαστε εδώ να συζητάμε τα ίδια και να παρακολουθούμε τα ίδια εθνικιστικά καρναβάλια.

Πίσω από το κιτσαριό που παρακολουθήσαμε στη Θεσσαλονίκη και αναμένεται να κατέβει και στην Αθήνα, αρθρώνονται και υποτιθέμενες σοβαρές φωνές που ανησυχούν για αλυτρωτικές επιδιώξεις μίας χώρας όπως η Δημοκρατία της Μακεδονίας, η οικονομία της οποίας έχει καιρό τώρα αλωθεί από το ελληνικό κεφάλαιο. Από την άλλη πλευρά, αναλύσεις προσκείμενες κυρίως στον χώρο της Αριστεράς τονίζουν (και καλώς πράττουν) τον ρόλο του NATO στην περιοχή και τα γεωστρατηγικά συμφέροντα ΗΠΑ-Ρωσίας στον χώρο των Βαλκανίων. Καμία κουβέντα για την αυτοδιάθεση και τα ζητήματα ταυτότητας, με το ΚΚΕ να πετά στον κάλαθο των αχρήστων δεκαετίες συνεπούς διεθνισμού, αρνούμενο να αναγνωρίσει την ύπαρξη Μακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα, σβήνοντας μονοκοντυλιά την τριετία του Εμφυλίου Πολέμου.

Εδώ τίθεται λοιπόν το εξής ζήτημα: θα αφήνουμε ένα ζήτημα όπως το Μακεδονικό, το οποίο ρίχνει νερό στον μύλο δύο τουλάχιστον εθνικισμών, να χρονίζει εις τον αιώνα του άπαντα, αναθέτοντας την επίλυση του σε ένα αόριστο μετα-επαναστατικό μέλλον, κατά το οποίο η επιρροή οργανισμών όπως το NATO θα έχει μηδενιστεί στα Βαλκάνια; Ή θα πράξουμε τουλάχιστον κάποια λίγα σε αυτή τη χρονική στιγμή, για να χτυπήσουμε τους εθνικισμούς ένθεν και κείθεν των συνόρων;

Μην ξεχνάμε άλλωστε πως η σημερινή Δημοκρατία της Μακεδονίας πέρασε τον σοσιαλισμό της Γιουγκοσλαβίας και του Τίτο, ο οποίος προσπάθησε περίπου με διατάγματα να εξαλείψει τον εθνικισμό –με τα γνωστά αποτελέσματα. Φυσικά η εγχώρια παραφροσύνη δεν ξεπλένει το κιτσαριό της κυβέρνησης Γκρουέφσκι, το οποίο πιθανότατα θα επανέλθει αν το ζήτημα συνεχίσει να διαιωνίζεται με τις ευλογίες της εγχώριας Δεξιάς και Αριστεράς.

Ως προς το τι θα μπορούσαμε να κάνουμε, τα πράγματα είναι αρκετά απλά. Δεν υπάρχει κάποια αυταπάτη όσον αφορά τον ρόλο και την αντίληψη των κρατών για τα περίφημα εθνικά ζητήματα και δεν αναμένει κανείς πως οι δύο σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις Αθήνας και Σκοπίων θα λύσουν το ζήτημα, με βάση το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού και της αυτοδιάθεσης. Δεν τίθεται κανένα ζήτημα ανάθεσης σε δύο θεωρητικά μετριοπαθείς κυβερνήσεις.

Για όλους αυτούς που δεν θέλουν απλώς να κατανοήσουν τον κόσμο αλλά και να τον αλλάξουν, υπάρχει το εξής πρόβλημα: έχουμε κατανοήσει πραγματικά τη φύση του Μακεδονικού και άλλων εθνοτικών ζητημάτων στα Βαλκάνια καθώς και τη φύση των εθνικισμών των Βαλκανίων; Κι αν όχι, μήπως θα έπρεπε να δοκιμάσουμε να το κάνουμε πριν αρχίσουμε να πετάμε λύσεις;

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

- «Ελληνικός Εθνικισμός – Μακεδονικό Ζήτημα, Η ιδεολογική χρήση της Ιστορίας», συλλογικό, Αθήνα 1992, Έκδοση της Κίνησης Αριστερών Ιστορικού Αρχαιολογικού (Πρακτικά εκδήλωσης του 1992, με ομιλητές τους Τάσο Κωστόπουλο, Λεωνίδα Εμπειρίκο και τον Δημήτρη Λιθοξόου. Στο έργο παρατίθενται αποσπάσματα πρωτογενών πηγών.)
- Χάρης Αθανασιάδης, *Τα αποσυρθέντα βιβλία*, Αθήνα 2015, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια (Η διαμόρφωση του ελληνικού εθνικού αφηγήματος μέσα από την πορεία και εξέλιξη της σχολικής ιστορίας)
- Ναταλία Μελά, *Πάυλος Μελάς*, Αθήνα – Ιωάννινα 1992, Εκδόσεις Δωδώνη
- Γιώργος Μαργαρίτης, *Οι Πόλεμοι*, στο «Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα», Επιμ, Χρήστος Χατζηιωσήφ, Αθήνα 2009, Εκδόσεις Βιβλιόραμα
- Έλλη Σκοπετέα, *Οι Έλληνες και οι εχθροί τους*, στο «Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα», Επιμ, Χρήστος

Χατζηιωσήφ, Αθήνα 2009, Εκδόσεις Βιβλιόραμα

- Τάσος Κωστόπουλος, *Η Απαγορευμένη Γλώσσα, Κρατική καταστολή των σλαβικών διαλέκτων στην ελληνική Μακεδονία*, Αθήνα 2000, Μαύρη Λίστα

Παραπομπές:

[1] Χάρης Αθανασιάδης, *Τα αποσυρθέντα βιβλία*, Αθήνα 2015, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, σ.σ. 261-262.

[2] Ενδεικτικά την συγκεκριμένη θεωρία αναπτύσσει ο Ιωάννης Χολέβας, στο έργο *Οι Έλληνες Σλαβόφωνοι της Μακεδονίας*, εκδόσεις Πελασγός.

[3] «Ελληνικός Εθνικισμός – Μακεδονικό Ζήτημα, Η ιδεολογική χρήση της Ιστορίας», συλλογικό, Αθήνα 1992, Έκδοση της Κίνησης Αριστερών Ιστορικού Αρχαιολογικού, σ.σ. 61-62.

[4] Όπου παραπάνω σ. 63 Για τον ματωμένο γάμο του Ζέλενιτς υπάρχουν αρκετές διαφωνίες, στο γεγονός ωστόσο αναφέρεται ρητά και ο Γιώργος Μαργαρίτης – Γιώργος Μαργαρίτης, *Οι Πόλεμοι*, στο «Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα», Επιμ, Χρήστος Χατζηιωσήφ, Αθήνα 2009, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, σ. 174.

[5] Ναταλία Μελά, *Πάυλος Μελάς*, Αθήνα – Ιωάννινα 1992, Εκδόσεις Δωδώνη, σ.σ. 378-379.

[6] Όπου παραπάνω, σ. 390.

Μπάνσκο: Ο Αγώνας Ενάντια στην Τουριστική του Ανάπτυξη

| Εκπομπή Βαβυλωνία (audio)

Εκπομπή **BABYΛΩΝΙΑ**.

Κάθε Παρασκευή **15:00-16:00** στο Ραδιόφωνο του **The PressProject**.

Η εκπομπή της Βαβυλωνίας την Παρασκευή 26/01:

Σε μία άλλη Μακεδονία, απ'τη μεριά της Βουλγαρίας αυτή τη φορά, στο εκεί γνωστό μας Μπάνσκο, οι τοπικές κοινωνίες αντιστέκονται με χιλιάδες διαδηλωτές σε πολλές πόλεις σε μία τουριστική επένδυση τεραστίου μεγέθους. Μια επένδυση που ανοίγει τον δρόμο για την επέκταση και τη μετατροπή του Πίριν σε τεράστιο τουριστικό θέρετρο, καταστρέφοντας έτσι μία Παγκόσμια Κληρονομιά της UNESCO, ένα βουνό μοναδικής ομορφιάς, ένα σύμπλεγμα σπάνιων οικοσυστημάτων.

Ο Νίκος Ιωάννου συζητά με τον Γιάβορ Ταρίνσκι για ένα οικολογικό ζήτημα της γείτονος χώρας μέσα στην καθ'όλα Βαλκανική ατμόσφαιρα των ημερών:

Μέγας Αλέξανδρος: Η Επιτομή ενός Μύθου

Μπάμπης Βλάχος

Πρωτοδημοσιεύτηκε το 2015 με αφορμή την Αμφίπολη. Χρήσιμο και για τους «ανιστόρητους» των τωρινών συλλαλητηρίων που παρέα με τους φασίστες, τα φασιστοειδή και τους φράγκους συναγωνίζονται στη γελοιότητα με τους εθνο-ψυχασθενείς των Σκοπίων (της Βαρντάρσκα Ματσεντόνια, επί τω νόρμαλ). «Παραβλέποντας» τη βαλκάνια -και νυν αμερικανοκίνητη- ιστορία του νεοελληνικού κράτους. Κι ενώ παράλληλα ανέχονται ή ψηφίζουν τις υπαλληλικές

κυβερνήσεις τους.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Η προσκύνησις

ο Διογένης στον Αλέξανδρο «...αποσκοτίσόν μοι!»

«κάνε στην άκρη, μου κρύβεις τον ήλιο!»

Οπωσδήποτε η σπουδαία ανακάλυψη στην Αμφίπολη αναβάθμισε και κολάκευσε τον ταλαιπωρημένο νεοΈλληνα. Επιβράβευσε τους νικητές του Ναυαρίνου για την καθιέρωση ενός νεωτερικού κράτους κι άφησε από αδιάφορες έως εκ νέου επιθετικές τις «αγορές». Μα προπαντός επανέφερε στην επιφάνεια τον χαμένο χρόνο, την πατίνα του Χρόνου που χάνεται από τον σύγχρονο περαστικό, τον -ας πούμε- «απόγονο» του μεγάλου κοσμοκατακτητή. Χρόνος δυνάστης για τον υπήκοο του Οικονομικού ολοκληρωτισμού των ημερών μας. Και του οποίου τον έλεγχο έχει προ πολλού απωλέσει – ανεξαρτήτως πρότζεκτ και off shore. Γεγονός που τον καθιστά -ανεξαρτήτως χρήματος- τwόντι φτωχό.

Κι ωστόσο, ευτυχώς, υπάρχουν πάντα και τα λάφυρα. Ας πούμε, το ταμείο των Μακεδόνων είχε μονάχα 60 τάλαντα ξεκινώντας – και 500 το δημόσιο χρέος, καλή ώρα. Ενώ το χρυσάφι απ' την Περσέπολη, την Βαβυλώνα και τα Σούσα (κάτι σαν την Γουόλ Στριτ της εποχής και το Σίτυ μαζί τουλάχιστον) χρειάστηκαν δεκάδες χιλιάδες μουλάρια και καμήλες, εκατομμύρια τα τάλαντα -τα έπιανες! όχι σαν του Μπιλ Γκέιτς και του Ζάκερμπεργκ-, για να τα μεταφέρουν στα Εκβάτανα. Μια και μόνο έτσι γινόσουν τότε παντοκράτωρ. Σίγουρα πιο άμεσα, μάλλον πιο τίμια. «Έγεμε πας τόπος πυρός και διαρπαγής και πολλών φόνων...». Άλλωστε αυτά έχει ο πόλεμος. Δώδεκα χρόνια νίκες – δώδεκα χρόνια ολέθρου. Κι άλλωστε, ακόμα πιο συχνά, σίγουρα πιο φαρμακερός ο αναίμακτος. Και παρότι οι Έλληνες ήσαν οι πρώτοι που αμφισβήτησαν μέσω του νόμου το δεδομένο και γι' αυτούς «φυσικό δίκαιο» του ισχυρότερου. Που ο Μεγαλέξανδρος με την ορμή του το εκτίναξε σε απροσδόκητα σύνορα.

Μόνο που σε αυτήν την παρανοϊκή (σύμφωνα με το στράτευμά του) κι αχαλίνωτη φυγή προς τα μπρος, «φυγή» που δεν είχε ακριβώς

σχέση με κάποια Οικουμενικότητα (δεν σκέφτονταν έτσι τότε – οικουμενικό για τον Έλληνα ήταν το τέλος θανάτοιο φέρ' ειπείν – το μη εδαφικό), αυτός ο gloriae deditus ο σκλάβος της δόξας, ο «δόξης μεγάλης ορεγόμενος» και παθιασμένος («λύσσα κατέσχε τας ψυχάς...») να γίνει Κυρίαρχος ει δυνατόν όλου του τότε κόσμου -κάποτε του είπαν πως ο Δημόκριτος είχε μιλήσει και για άλλους κόσμους... και θύμωσε ως συνήθως, ήθελε φαίνεται να τους λεηλατήσει κι αυτούς («άπληστος ην των κτάσθαι αεί...»)-, κατέλυσε πρώτος και καλύτερος εκκινώντας την ελευθερία κι αυτονομία στην καθαυτό Ελλάδα.

Και μαζί τα μεγάλα της επιτεύγματα, τις μεγάλες της ανακαλύψεις. Την πόλιν και το πολίτευμα, τη μεγάλη φιλοσοφία (των κατά πλειοψηφία ολιγαρχικών ωστόσο) και οπωσδήποτε την αλληλένδετη με το πολίτευμα τραγωδία. Που -ακόμη και αν είχαν ήδη δείξει την κόπωσή τους- παρήκμασαν πλέον μέχρι αφανισμού. Ανεπιστρεπτί. Αν και συνέχισαν (ακόμη και επί Χριστιανισμού, κυρίως στη Νεωτερικότητα – ιδίως στις μέρες μας) να «τα βγάζουν τα λεφτά τους», ως ξέπνοα ή μεταλλαγμένα «αντίγραφα».

Γιατί δεν έφθανε η Χαιρώνεια του πατέρα του, του μόνου αληθινού παιδαγωγού του (και που μετά τη μάχη μεθυσμένος και ουρλιάζοντας χόρευε ανάμεσα στα πτώματα των Ελλήνων), αλλά κι ο ίδιος, αφού ξεκίνησε την καριέρα του ως πατροκτόνος-συνωμότης κι άμεσα εξολόθρευσε κάθε πιθανό και απίθανο διάδοχο, και κάθε ανεπιθύμητο επί τη ευκαιρία (έτσι δεν παίρνεις πάντοτε έναν θρόνο; αυτό γινόταν πάντα στις Αυλές), στη συνέχεια ξεθεμελίωσε κι ισοπέδωσε –και συμβολικά, ζήτημα πολιτεύματος, ζήτημα φρονήματος- τη θήβα (όπως αργότερα εξανδραπόδισε και τις ουκ ολίγες ελληνικές πόλεις της Μικρασίας που δεν ανέχονταν τον νέο τύραννο, την Αλικαρνασσό και το Γρύνειον, την Άσπενδο, ακόμα και την Μίλητο...).

Γιατί, αυτά δεν έχει ο πόλεμος; Κι όσο είσαι ο ισχυρός έχει και άλλα – επαχθέστερα. Να σταυρώνεις κατά μήκος της παραλίας έναν-έναν όλη την νεολαία της Τύρου (περίπου δυο χιλιάδες – κι αφού έχεις κατασφάξει τους 7.000 άνδρες της). Να παίρνεις τον διοικητή της αντιστεκόμενης Γάζας Βάτη (έχοντας σφαγιάσει τους

10.000 νέους της και κατεδαφίσει την πόλη), και με χαλκάδες στις φτέρνες να τον ξεσκίζεις σέρνοντάς τον με το άρμα σου (σίγουρα, μάλλον ήξερε ότι ο Αχιλλέας στον Όμηρο έσυρε τον Έκτορα ως νεκρό... – και ότι στην ομηρική αφήγηση όλα του τα μεγάλα πάθη θα ήσαν καταδικαστέα..., αν και δεν θα ‘ταν ο μόνος)...

Ιδίως όταν οι δυο βασικοί σου δάσκαλοι είναι ο Φίλιππος (που ωστόσο σ’ ένα συμπόσιο πιωμένος τράβηξε ξίφος να τον αφήσει στον τόπο αλλά παραπάτησε – γίνονται αυτά στις καλές οικογένειες) και βέβαια η υπερφιλόδοξη και «πολυπράγμων» Ολυμπιάδα, που ευχαρίστως εκτελέστηκε δια λιθοβολισμού το 316 από το μακεδονικό πλήθος... Ο Αριστοτέλης δηλαδή παρά τις φήμες, τον είχε μόνο για δυο χρόνια μαθητή, στα 13 του, μαζί με όλους τους γόνους της μακεδονικής αριστοκρατίας. Κι άλλωστε ο Πλούταρχος, που «είδε» καμιά τριανταριά όλους κι όλους νεκρούς Μακεδόνες στον Γρανικό, έναντι εικοσιτόσων χιλιάδων Περσών (το ίδιο και στην Ισό και στα Γαυγάμηλα!), που καλά τα είπε για τους Διαδόχους (ότι μετέτρεψαν την Αυτοκρατορία σ’ ένα ατελείωτο σφαγείο, σχολείο δολοπλοκίας και διαφθοράς), τερατολογώντας όμως, συχνά με κωμικοτραγικά μυθεύματα για τον πρώτο διδάξαντα -μετά θάνατον εννοείται, σαν τους Ευαγγελιστές- (και σίγουρα ο λιγότερο έγκυρος απ’ τους βασικούς ιστοριογράφους του Αλεξάνδρου, Λατίνους και ρωμαϊζόντες, τον Αρριανό και τον Διόδωρο Σικελιώτη, αλλά βέβαια και τον Κούρτιο Ρούφο και τον Πομπήιο Τρόγο), εντέλει θεωρεί τον Σταγειρίτη υπεύθυνο για τον θάνατό του. Ότι ο δάσκαλος φοβούμενος (για τον εαυτό του) τα χειρότερα... τον δηλητηρίασε μέσω Κασσάνδρου και Ιόλα.

Κι ωστόσο, ο Μεγαλέξανδρος τουλάχιστον, «οργής τε και παροινίας...» ορμώμενος, παρά τα συγγνωστά κι ασύγνωστά του πάθη, εκτός από ήρωας υπήρξε αληθινός πολεμιστής. (Επέλεξε τον υπέρ μόρον αγώνα.) Το λέμε για τον τωρινό του αμήχανο έως κολακευόμενο ...απόγονο. Αλλά και γιατί με Ιλλυριούς, θράκες και Παίονες και Τριβαλλούς στον βασικό κορμό, δεν «εκδικείσαι» τον Ξέρξη.

Κι ακόμη, όσο φτωχό ήταν για τους συγχρόνους του να παρακολουθούν, χάρια η προσκύνησις, τα ίδια καπρίτσια -που εν πολλοίς μετέτρεψαν την εκστρατεία σε... προσωπική του υπόθεση-, να υποκλίνονται -γιατί όχι;- στα γούστα του (άλλωστε ακόμη και η λέξη «βασιλεύς» άλλαξε έκτοτε οριστικά και σκήπτρο και περιεχόμενο – υιοθετώντας τις επιπλέον τεχνικές των Αχαιμενιδών ώστε, αποκλειστικά «υπηκόους εποιήσατο»), άλλο τόσο δικαιολογημένα θεωρείται το νούμερο ένα αρχέτυπο, εικοσιτέσσερις αιώνες τώρα, του μεγάλου κατακτητή. Ασφαλώς ασύγκριτος με τον Κορτές, αν και θηριόψυχος, κι έτη φωτός απλησίαστος από τους τωρινούς μεγάλους τζογαδόρους και επενδυτές. Εννοείται, κι από έναν Πούτιν ή μια Μέρκελ (αν θα δεχόμασταν ποτέ τέτοιες συγκρίσεις – γιατί σ' αυτή τη λίστα Forbes ανήκει, σ' αυτό το Πάνθεον), ...απ' τον Ιούλιο Καίσαρα, τον Ναπολέοντα και τον Τσέγκις Χαν... Που στο κάτω-κάτω ηττήθηκε – απ' τους Μαμελούκους.

Ναι αλλά, άλλο πλούτος και πολιτισμός – από αυτά διέθετε τότε η Ανατολή. Κι άλλο ελευθερία κι αυτονομία.

Άλλο να κρύβεις με την προβιά σου, έστω στην πανοπλία σου, μια «καθυστερημένη» Ελλάδα -λίγων αιώνων πίσω αλλά με σάρισες και φάλαγγες- του «ήρωα-βασιλέως», κι άλλο να αποκτάς, ιδίως μετά θάνατον, τη φήμη του... «εξελληνιστή».

Ντυμένος πλέον τη μηδική στολή, ακόμη και το διάδημα του Μεγάλου Βασιλέως (που οι Ελληνομακεδόνες νίκησαν – και που περιφρονούσαν έως και μισούσαν), έφθασε ως τα βάθη της Ασίας για να «εξελληνίσει» δήθεν τους «βαρβάρους» (τους πολύ παλαιούς και μεγάλους πολιτισμούς της Αιγύπτου, της Μεσοποταμίας, του Ιράν και της Ινδίας – την Κίνα δεν την πρόλαβε), σφραγίζοντας όμως τα έγγραφα με τη σφραγίδα του Δαρείου πλέον – ω ζηλευτή Ανατολή!

Περιτριγυρισμένος πια από Πέρσες σατράπες (δεν άλλαξε και τίποτα στις παλαιές δομές – όπως ούτε καν οι Ρωμαίοι πολύ αργότερα, πλην ίσως το ιδιωτικό Δίκαιο για ορισμένους), ακόμα και στρατηγούς, δεν λέμε καν για τις περσίδες συζύγους, τις

365 παλλακίδες και τον όμορφο Βαγώα – η κραιπάλη ούτε τότε είχε μέτρο, φύλο ή φυλή. Άλλαξε ακόμα κι ανακτορική φρουρά, κι έφτιαξε σώμα ενόπλων επιγόνων από 30.000 Πέρσες εφήβους. Κι έκανε πια παρέα μόνο με Ασιάτες μεγιστάνες – και την ανάλογη ζωή. («Αποστάς των πατρών, προσκυνείσθαι ηξίου και ες δίαιταν την Μηδικήν μετεδιήτισεν εαυτόν...».) Πραγματώνοντας προφανώς μια φαντασίωση που δεν έπαψε ποτέ να προπορεύεται. Από τη Νέα Υόρκη ως το Πεκίνο, κι από την Καλαμάτα ως το Λένινγκραντ. Άπιαστη από την άλλη, αν και όχι απαραίτητη, για το ενενήντα εννέα και βάλε τοις εκατό των κοινών θνητών. Εννοούμε στις μέρες μας.

Κι αφού τα λάφυρα κι οι σατραπείες είχαν κατά κάποιον τρόπο διανεμηθεί, αλλά ο «εξελληνισμός» παράδερνε όπως και το στράτευμα, στη σημαντικότερη εξέγερση του στρατού (που δυσανασχετούσε με τον εκπερσιισμό και τις αποφάσεις του) στην πόλη Ώπις στον Τίγρη, ο Βασιλεύς των βασιλέων θύμισε στους Μακεδόνες ότι φορούσανε προβιές μέχρι προχθές, όταν ο πατέρας του τους μάζεψε και τους φόρεσε τη χλαμύδα...

Παρήγγειλε δε στις ελληνικές πόλεις ότι έπρεπε αποδώ κι εμπρός να τον προσκυνούν – για τους Ασιάτες ήταν αυτονόητο (είτε γονυπετείς είτε φιλώντας του τα υποδήματα είτε πρηνηδόν). Προσβολή μεγάλη και ανήκουστη για Έλληνα εκείνων των καιρών. Και εν συνεχεία να τον λατρεύουν πλέον ως θεό (τον «τρισκαιδέκατο» – ως υιό του Αιγυπτίου Άμμωνα Διός). Και επιπλέον, να επαναπατρίσουν υποχρεωτικώς όλους τους (συνήθως δίκαια) εξοστρακισμένους – ολιγαρχικούς και βάλε... Ποιος να τον σταματήσει; Καημένε Καλλισθένη.

Ιδίως στο ποτό. Γιατί αυτή ήταν η μεγάλη του σχέση. Παράλληλη με του Ηφαιστίωνα. Αφόρητα μέθυσος και οινομανής, σαν τον πατέρα του. Κι εξάλλου πιθανότατα η ακρατοποσία τον σκότωσε (όπως και τον αγαπημένο του – «ακαίροις μέθαις χρησάμενος...»). Με delirium tremens.

Μόνο που, άλλο Όλυμπος και άλλο ο Άδης. Αν και καλύτερο ένα τέτοιο τέλος από έναν βίο «ακλεή». «Ψυχής αντάξιον».

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η κληρονομιά του

Κι ωστόσο, τουλάχιστον ο ανατολικός Χριστιανισμός του χρωστά τουλάχιστον τη στολή. Τα χρυσοποίκιλτα άμφια των ιεραρχών του. (Όπως χρωστά το τελετουργικό στους Ιρανούς.) Χώρια ότι προήγαγε, όσο κανείς πιο αποτελεσματικά μέχρι τότε, την *Ιδέα* του παγκόσμιου Ενός – έστω και τυράννου. Καλύτερα απ' τους πλατωνιστές και την εβραϊκή παράδοση για εκείνα τα χρόνια – χρόνοι υψηλής Αβεβαιότητας.

Και παρότι η ορμητική πορεία του ανέσυρε κατ' αρχάς και συν τα χρόνια ανακάτεψε τον Αχούρα Μάζντα με τον Δία, τον Βράχμα και τον Μαρούκ, τον Απόλλωνα με τον Μίθρα, την Ίσιδα και τον Γιαχβέ, προσωποποίησε τον Αριμάν – τον Ισκαντέρ, τον Δουλ Καρνέιν έστω... (τον δικέρατο). Μια και, προπαντός καθιέρωσε πολύ πριν τους Σασσανίδες, τη μόδα με την κανονική *θεοποίηση του Ηγεμόνα* (που μονάχα στους Φαραώ προϋπήρχε σαφώς). Γεγονός που εκμεταλλεύτηκαν βέβαια και επεξέτειναν όχι μόνο οι σατράπες (με την αποκλειστική κατοχή των γαιών, των καλλιεργειών και των θησαυρών μιας επικράτειας, εννοείται) κι οι αποθρασυμμένοι Διάδοχοι, αλλά κυρίως οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες -ο μετέπειτα *Dominus et deus-*, κι οι Βυζαντινοί («ου γαρ έστιν εξουσία ει μη υπό θεού») με τις αγιοποιήσεις, και βέβαια με τις εκκλησιαστικές τελετουργίες να αντιγράφουν τη λατρεία του αυτοκράτορα – έως και ορισμένοι Δυτικοί μονάρχες μέχρι πρότινος.

Αν και, όπως οι Ρωμαίοι, οι Πάρθοι και οι Κουσάν (που όλοι τους, είχαν δεν είχαν δική τους ιδεολογία...) προσαρμόζονταν - για λόγους κυριαρχίας και πλουτισμού, ιδίως οι Συγκλητικοί- σε όλες τις παραδοσιακές θεότητες, αρκεί να συντηρούσαν τους πληθυσμούς υποταγμένους, έτσι και δυο-τρεις αιώνες πριν ο... πρωτοπόρος Αλέξανδρος. Που βέβαια ευλόγως οι Διάδοχοι μυθοποίησαν, ως τον πρώτο *Ενσαρκωμένο*, προ Χριστού, και λίγο πιο ανατολικά ως τον *Μετενσαρκωμένο*... Τον ίδιο πάντως, τον ένοιαζε απ' ό,τι φαίνεται -καθότι πολεμιστής (και γνώστης της θνητότητας – του πέρατος;), εκτός από το να προστάζει την «αθανασία» του- τουλάχιστον να τον προσκυνούν.

Και δεν λέμε να έψαχνε για τα συμπόσια (μαζί με τους ατελείωτους αλεξανδροκόλακες) για κάνα Σωκράτη ή τους ομοίους του. Όμως το να θανατώνεις ακόμη και με τα ίδια σου τα χέρια μερικούς απ' τους πιο άξιους, τους καλύτερούς σου φίλους και συμμαθητές επειδή και μόνο σου αντιμίλησαν, να τους εκτελείς με σαδιστικά βασανιστήρια (εκτός από τον Κλείτο, τον Καλλισθένη, τον Φιλώτα, ακόμη και τον καλύτερό σου στρατηγό τον γέρο Παρμενίωνα – για να μην πάμε στη ρουτίνα των βασανιστηρίων ενός Λυσίμαχου, ο κατάλογος είναι μακρύς) συνιστά όχι απλώς **ύβριν** -στο κάτω κάτω ελκυστική για όλους- αλλά και σαφή απόσταση από το «ανθρώπινο μέτρο» και τα ελληνικά ήθη – και εδώ. Ο Αριστοτέλης, ας πούμε, που δεν ήταν κι ο μόνος στον κόσμο, όπως και ο Πλάτωνας, ύμνησε κατ' επανάληψη τη φιλία ως ύψιστη αρετή.

Κι όπως δεν έχει νόημα η ηθικολογία στην Ιστορία, έτσι και δεν μπορεί να δικαιολογήσει και πολλά, ούτε να εξηγήσει, το αυτονόητο της παραφροσύνης. Αλλά ούτε και η -δίχως πολλές εκπλήξεις εντέλει- mainstream Ιστορία των Αυλών, των δυνασθειών, ακόμη κι αν τις περιγράφει ένας Σαίξπηρ. Ο Σενέκας που θεωρούσε τον Αλέξανδρο από ένα σημείο κι ύστερα υπερεπηρμένο animal, έλεγε tyrannis saevilia cordi est για τους τυράννους η ωμότητα αποτελεί απόλαυση. Και για τους Ρωμαίους η εξυπηρετική, μόνο κατ' όνομα Δημοκρατία, τον πέπλο μιας νεοφανούς, της πλέον αδίστακτης -Συγκλητικής- ολιγαρχίας. Μέχρι να εξελιχθεί κι αυτή σε θεοποιημένη μοναρχία (και πριν τον Σεπτίμιο Σεβήρο, μεγάλο φαν του δικού μας στρατηλάτη)... Η μια αυτοκρατορία εκ των πραγμάτων φρόντισε για την άλλη. (Και βέβαια για τη χριστιανική εντέλει, και «ελληνοδυτική», εξέλιξη.)

Γι' αυτό και μεγαλύτεροι λάτρεις, προσκυνητές του Αλεξάνδρου στον τάφο της Αιγύπτου (δεν μάθαμε αν οι Έλληνες έκαναν ουρά, ή η πλέμπα της εποχής ήξερε πού βρισκόταν κι έτρεξε να λατρέψει τον «Πατερούλη» ή τον Ροκ σταρ) ήσαν οι μεγάλοι Ρωμαίοι αυτοκράτορες. Ο Οκταβιανός Αύγουστος κι ο Καρακάλλας, ο Νέρων και ο Καλιγούλας... Ιδίως οι ανώτεροι στο έγκλημα, τη

φρενοφλάβεια και τη διαφθορά. Σ' αυτούς που δίδαξε με τα καμώματά του, μεταξύ άλλων, το Imperium. Μια και οι Αθηναίοι με τις τριήρεις τους είχαν μείνει πολύ πίσω πλέον.

Γιατί μετά τον Μεγαλέξανδρο, ή μάλλον εξαιτίας του, δυο «νέες» πόλεις θα καθόριζαν πια την τύχη και τη μοίρα του κόσμου. Η Ρώμη και η Ιερουσαλήμ.

Αθήνα τέλος. Το πολύ-πολύ ως διδακτέα «ύλη». Ως ουτοπία ή άσφαιρη φαντασίωση. Καθόσον ο μεγάλος κοσμοκράτορας ξαναέφερε την Ιστορία στα ίσια της. Ύστερα από τη γνωστή περιστασιακή ανωμαλία.

Πράγματι. Ανοίγοντας αυτός ο Magnus (οι Ρωμαίοι τον ονόμασαν Μέγα, όχι οι Έλληνες)-κι-η-κληρονομιά-του, για πρώτη φορά τον κόσμο της Ανατολής στον κόσμο της Δύσης και τούμπαλιν, φρόντισε και παγκοσμιοποίησε τη δουλοφροσύνη. Και πολιτικά και, συν τω χρόνω, θρησκευτικά.

Αντί να εξαπλωθεί μαζί με την Κοινή (τη γλώσσα) -δεν λέμε, τι να προλάβει κανείς μέσα σε δώδεκα χρόνια;- το ελληνικό φρόνημα (που μάλλον εχθρευόταν), αντί για την τραγικότητα έστω της Ελευθερίας, επέβαλε τη λατρεία του νυν και αεί Ενός, τον ασιατικού πλέον τύπου δεσποτισμό του. Κι αντί η αναπάντεχη εσωτερικότητα που κάποια στιγμή αναδύθηκε (μια και... δεν άφησε η μεγαλοσύνη του άλλο εξωτερικό έδαφος προς κατάκτηση), εν μέσω όψιμης πλέον Αρχαιότητας / Αυτοκρατορίας να προστρέξει στον ουμανισμό, κούρνιασε στη μέχρι και σήμερα σχέση Κυρίου και δούλου.

Άλλωστε, ακόμη και οι πολυπληθείς και πολλαπλές πόλεις που ίδρυσε και οι δεκάδες που ιδρύθηκαν στο όνομά του (να εξαιρέσουμε τη μεγάλη Αλεξάνδρεια των περιχαρακωμένων εποίκων; -που ακόμα και οι γάμοι με τις ντόπιες δεν επιτρέπονταν-, πάντως όχι την Αντιόχεια και την Σελεύκεια), με την ανατολικού τύπου γραφειοκρατία, την αυστηρή ταξικότητα και τους δεσπότες-βασιλείς, μπορεί να έγιναν ελληνόγλωσσες (στο εμπόριο και τη διοίκηση) αλλά δεν έγιναν βέβαια κι ελληνικές. Κι όχι για

λόγους πολυφυλετικότητας. Ούτε γιατί δεν έγιναν... Αθήνες, αλλά το ξαναλέμε –άσ' το πολίτευμα!-, ο ενδεικτικός ελληνικός ουμανισμός (που χτύπησε κατακούτελα τη Δύση), το βλέπουμε έως και σήμερα, δεν ρίζωσε. Επηρέασε μόνο τις νέες, εξαρτημένες ολιγαρχίες. Πέρασε, σχεδόν και δεν ακούμπησε την Ασία. Παρά τα δακτυλοδεικτούμενα (ως γραφικά) ινδικά κι αφγανικά χωριά. Παρά τις μείξεις των τεχνοτροπιών (ακόμη και ελληνοβουδιστικών ναών) στα λιγοστά -για το μέγεθος και τις εκτάσεις- αρχαιολογικά ευρήματα. Δικαίως ο Πολύβιος υποστήριξε πως «Ουδεμίαν πόλιν άμοιρον εποίησαν του της δουλείας ονόματος...».

Γι' αυτό και ο «εξαγώγιμος» κι από τα πάνω πολιτισμός -τα θέατρα φέρ' ειπείν (ως κακέκτυπα)- σύντομα γέμισε μνημεία, όσα δεν καταστράφηκαν... Και μάλιστα χωρίς τις απολαβές που έχει το αντίστοιχο «προϊόν» στις μέρες μας, στην αποδώ μεριά.

Το ξαναλέμε, άλλο ο «πολιτισμός» που νοείται ως πολίτευμα, κι άλλο σε μας, που εννοείται ως «προϊόν» και ως μουσεία.

Και όλα αυτά, κυρίως, λόγω της γενικευμένης τους επόμενους καιρούς -επιτέλους!-, τότε, επικράτησης του ντόπιου (στην Εγγύς Ανατολή) Μονοθεϊσμού.

Και του οποίου η (σε) ενδιαφέρουσα Εσωτερικότητα εξακολουθεί διεστραμμένη, εργαλειοποιημένη, να χρησιμοποιείται τα μάλα. Στην Πρόοδο και μετεξέλιξη της Εξουσίας. Ιδίως σήμερα. (Ας πούμε, ως εσωτερικευμένο χρήμα – χειρότερο απ' τις «αγορές».)

Μα για να επανέλθουμε, αυτός ο φοβερός αιώνιος «νεανίσκος», που γοήτευσε ωστόσο εκατομμύρια δουλοφρόνων, σε αυτήν ακριβώς την τροχιά Κυριαρχίας, όχι του κρείττονος λόγου αλλά της ωμής, της παγκοσμιοποιητικής Ισχύος, σε αυτήν ακριβώς την στρατόσφαιρα με την ασταμάτητη επέκταση κι εξέλιξη, ανήκει. Μακράν από ό,τι στην Ελλάδα ή τους Έλληνες. Άλλαξε πίστα. Ανελήφθη.

Με το χάρισμα του ήρωα-πολεμιστή άνοιξε νέους δρόμους – όχι μονάχα στο τοπικό φαντασιακό. Αλλά και στη μεγάλη, την καλοδουλεμένη εντέλει Λεωφόρο της μονοδιάστατης Ιστορίας – της

ετερόνομης Ισχύος. Εξάλλου για αυτήν Μεγάλωσε, για αυτήν είχε φτιαχτεί. Ούτε για το «πόλις άνδρα διδάσκει...» ούτε για τίποτε αστρικά σκουπίδια... Πολλώ δε μάλλον για τους χωματόδρομους, τους παράδρομους ή τις ρωγμές της κυρίας Highway.

Και πάντως, δεν υπάρχει άλλο ιστορικό πρόσωπο (γιατί ο Χριστός δεν είναι βέβαιο ότι ήταν) που 24 αιώνες τώρα, μετά το πρώτο multi culti μυθολόγημα -αλλά και το πρώτο μεγάλο άγγιγμα- της Παγκοσμιοποίησης, να έχει μυθοποιηθεί τόσο πολύ και σε τόσες πολλές γλώσσες – πάνω από ογδόντα. Ακόμη και σε εθνικές παραδόσεις και σε μεγάλα θρησκευτικά κείμενα. Σε αιωνόβιους θρύλους. Ίσως γιατί ο Θουκυδίδης είναι και πάλι απών. Μάλιστα, είχε έρθει φαίνεται κι η ώρα του μυθιστορήματος – ως μία επιπλέον παρηγόρια (παραμυθία). Κάπως όπως οι προφήτες τελικά, μια μειονότητα, έγιναν σιγά-σιγά πιο απαραίτητοι από τους φιλοσόφους και τους ποιητές (άλλη μειονότητα κι αυτή) – τους αντικατέστησαν.

Αλλά ο τέως Ανίκητος εκεί – ακόμη και ως Invictus – παντού. Από την Παλαιά Διαθήκη (του «Δαυιήλ» και των «Μακκαβαίων») και το Κοράνι, μέχρι το πρώτο μεγάλο Μυθιστόρημα-παγκόσμιο «μπεστ σέλερ», του ψευδο-Καλλισθένη... Κι από τις παραστάσεις στον Άγιο Μάρκο της Βενετίας και βέβαια στην Αγιά Σοφιά, μέχρι τη μετατροπή του σε Άη Γιώργη και δεν συμμαζεύεται...

Φαίνεται άλλωστε κι απ' την περίπτωση του, ότι ο Μύθος είναι τροφή πολύ πιο βασική και απαραίτητη στην ύπαρξη απ' ό,τι η πεζή, πολλώ δε μάλλον η ωμή πραγματικότητα.

Ποιος νοιάζεται – για ποια «αλήθεια»; Προπάντων στις μέρες μας. Που η Βασιλεύουσα παραγωγή και κατανάλωση *Εικόνας* και οι ψηφιακοί αλγόριθμοι, αλώνοντας το φαντασιακό, αλλού εκχώρησαν την πρωτοκαθεδρία.

Κι όχι ότι έπαψαν ποτέ να τον υμνούν οι οπαδοί της μοναρχίας και του δεσποτισμού. Και η γνωστή σαπίλα της mainstream Ιστορίας. Κι ο Φρειδερίκος της Πρωσίας και ο Μεγάλος Πέτρος. Και ο Μωάμεθ ο Β΄ κι ο Λουδοβίκος ο ΙΔ΄... Όμως κι ο Χέγκελ και

ο Γκαίτε... Και προπαντός οι όχι μόνο εθελόδουλοι αφανείς.

Ίσως διότι και σαν πρόσωπο, στον σύντομο ηρωικού τύπου βίο του, (αν εξαιρέσεις τον θάνατο του Ηφαιστίωνα) ενσαρκώνει κάτι το άτρωτο. Δίχως ουλές και τραύματα – με τη χαρακτηριστική του κλίση. Αφόρητα υπεράνω του Τραγικού. Σαν ένας βαρετά αιώνιος νέος (καθόλου Τιθωνός) – ο πλέον φημισμένος κατακτητής. Προπάντων, το ακάθεκτο σύμβολο της Νίκης. Μια πάγια φαντασίωση χωμάτινης (παρά το ψώνιο του περί του αντιθέτου), στρατιωτικού έστω τύπου παντοδυναμίας. Τι κρίμα που τον φαντασιώνονται και «εκπολιτιστή».

Ναι αλλά, αν την ιδρυτική πράξη κάθε μεγάλου μύθου την αποτελεί Η θυσία, εδώ -μεταξύ άλλων- θυσιάστηκε η κυρίως Ελλάδα.

Γιατί, και πριν τη μάχη της Κρανώνος, πριν καν μπορέσουν να ανακάμψουν... οι πόλεις του κυρίως ελλαδικού χώρου (χώρια η Μακεδονία βέβαια, στους λεγόμενους ελληνιστικούς χρόνους), από τις μακεδονικές φρουρές και την ερήμωση πέρασαν στις ρωμαϊκές. Κι απ' τις βυζαντινές, με τους ληστρικούς φοροεισπράκτορες, στην Φράγκων και των Βενετών. Μέχρι και τους Οθωμανούς δηλαδή και την πρόσφατη εθνεγερσία τελούσαν υπό αλλεπάλληλη κατοχή. (Άσχετα τι λεγόταν, ιδίως εκ των υστέρων, κυρίως ιδεολογικοποιημένα, για την εκ των ουκ άνευ βία και τον sine qua non «εσωτερικευμένο» καταναγκασμό...)

Χώρια η κατασκευή και κατοχή του νεοελληνικού Κράτους απ' τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής. Εν συνεχεία από τους Άγγλους και τους Αμερικανούς – τα ξέρετε.

Και όντως. Ήδη και πριν τη Ρωμαϊκή κατοχή, η Αργολίδα και η Αρκαδία, οι περισσότεροι οικισμοί της Λακωνίας, η Δωδώνη οι Δελφοί κι η Ολυμπία (κατά τον Πausανία και τον Στράβωνα) είχαν σχεδόν ερημώσει. Στο λιμάνι του Πειραιά σπάνια πια έπιανε καράβι. Ερειπωμένες και οι άλλοτε ακμάζουσες από πληθυσμό (και όχι μόνο) περιοχές της Αιτωλίας, της Θεσσαλίας και φυσικά της Αττικής. Κι όχι ότι... τα Γράμματα στο μεταξύ ανθούσαν στα

πέρατα της γης. Ή ότι πρωτοστατούσαν στην αποκεί πλευρά της αυτοκρατορίας ως... αντίπραξη ή αντίβαρο.

Γι' αυτό και, τουλάχιστον ο νεοΈλληνας θα 'πρεπε να 'ναι πιο συγκρατημένος στα ζήτω του. Άλλωστε και ο ίδιος ο Μέγιστος Βασιλεύς «Ευρώπης, Ασίας και Λιβύης», από ένα σημείο κι ύστερα (η Λιβύη τον μάρανε) θεωρούσε την καθαυτό Ελλάδα μια επαρχία. Και την αντίσταση-σφαγή των Σπαρτιατών στη Μεγαλόπολη απ' τον Αντίπατρο, «μυομαχία»! (Πού να φανταζόταν ότι δύο αιώνες μετά, οι Σπαρτιάτες παρακαλώ, μετά τον Άγη και τον Κλεομένη με τον απίστευτο *Νάβη*, θα οργάνωναν το τελευταίο καθαρά ανατρεπτικό ξέσπασμα της Αρχαιότητας – εναντίον των Ρωμαίων στρατοκρατών και του Δικαίου τους...).

Από την άλλη βέβαια, όλα τα σύγχρονα έθνη-κράτη πάνω σε έναν και πολλούς επιπλέον μύθους χτίστηκαν. Και ειδικά οι Γάλλοι και οι Γερμανοί... Στον αιώνα ας πούμε του Παπαρρηγόπουλου, οι Πρώσοι στρατηγοί κι οι Γερμανοί γραφιάδες, και Χριστιανοί και μιλιταριστές -πράγμα που ανέκαθεν συνηθιζόταν-, στήριξαν τον παγγερμανισμό τους στον Νεοκλασικισμό και τον Αλέξανδρο – μη φθάσουμε στον Winckelmann.

Οι νεοΈλληνες θα 'μεναν πίσω; Που ήξεραν άλλωστε, από πρώτο χέρι, πως και το δικό «τους» νεοσύστατο κράτος, στις *πεσμένες* κολόνες στηρίχτηκε. Σ' αυτές που οι ντόπιοι, κυνηγητό έπαιζαν και κρυφτό, από παιδιά.

Όμως, άλλο να μην συμφιλιώνεσαι με τον διχασμό σου, σε αρχαιολάτρη και Ορθόδοξο (αντι...κρατιστή!) – να σου ουρλιάζουν για συγκερασμό της Ανατολής και της Δύσης σου, της Δεξιάς και την Αριστεράς σου... Κι άλλο ραγιαδισμός, κατεργασμένος Κρατισμός (δεν εννοούμε οικονομικά) και σιωπηρή υποτέλεια. Άλλο εσωτερίκευση της *libertas* και Δύση, κι άλλο ελευθερία.

Στο μεταξύ ο Αλέξανδρος (τι ωραίο όνομα, παρεμπιπτόντως) θα συνεχίσει μυθοποιημένος να γοητεύει τους σύγχρονους λάτρεις των *pets*. Ίσως γιατί, μεταξύ άλλων, μπήκε και κατέσφαξε 4.000 (!) άγρια θηρία, μεγαλοπρεπή και «προστατευμένα» στα ζωολογικά

πάρκα-εκτάσεις της Σογδιανής, στην κεντρική Ασία. Το 332... – έτσι, για το κέφι του!

Και πάντως, για άλλη μια φορά απεδείχθη, πως και οι θρησκείες και οι τέχνες (που βέβαια διαδίδονται και προπαντός αναμειγνύονται και δίχως τις απαραίτητες εδαφικές και αιμοβόρες προσαρτήσεις) είναι λιγότερο εύθραυστες. Λιγότερο εδαφικές – πιο κωλοπετωμένες από το πολίτευμα. Λες και... «Τίποτα δεν άλλαξε από τότε.»

Ως προς το φρόνημα τουλάχιστον. Το «...περί το ίσον και το δίκαιον σπουδάζειν» -που παρά τους Αλέξανδρους, έγινε αντίθετα πιο πλούσιο ως ανεκπλήρωτο αίτημα- του μεγάλου αντιπάλου του Δημοσθένη. Και τον οποίον κυνήγησε, μαζί με τον Υπερείδη και τους άλλους μέχρις εσχάτων, μέχρι αναγκαστικής αυτοχειρίας...

Άλλωστε επί Γιαχβέ και επί Χριστού, αδύνατον να υπάρξει έσχατη ανυπακοή των δημιουργημάτων τους. Ακόμη και σε καιρούς «κρίσης» και μνημονίων. Ακόμη κι από τη Νεολαία μιας χώρας... Τι κρίμα για αυτή τη χώρα. Να έχει τόσο περίτεχνα μιμητική, παραδομένη, αλλά και στριμωγμένη στη γωνία νεολαία... – αν παίζουν ρόλο ακόμα οι γενικεύσεις.

Κι αφού ως προς το πολίτευμα λοιπόν, τίποτα για την ώρα ριζικό δεν είναι στο πρόγραμμα, ας περιμένουμε τουλάχιστον τους επιπλέον «βαρβάρους».

Έστω τους νεκρούς της Αμφίπολης.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2014

---

* Συγγραφέας, μεταξύ άλλων, των κειμένων: «Η γοητεία του καπιταλισμού ή Περί κρίσεως» (εκδόσεις futura, 2011), «0 ψηφοφόρος της "Χρυσής Αυγής"» (εκδόσεις Υπερσιβηρικός, 2013).

Έλεγχος και Επιτήρηση στον Ψηφιακό Κόσμο | Εκπομπή Βαβυλωνία (audio)

Εκπομπή BABYLONIA.

Κάθε Παρασκευή 15:00-16:00 στο Ραδιόφωνο του The PressProject.

Την Παρασκευή 19/1 φιλοξενήσαμε στην εκπομπή της Βαβυλωνίας τον Νίκο Ρούσσο, ακτιβιστή για τα ψηφιακά δικαιώματα, μέλος του Hackerspace και της Συμμαχίας των Κοινών.

Τι είναι και πώς απειλείται η διαδικτυακή ουδετερότητα (net neutrality); Πώς η κατάργησή της απειλεί το Ίντερνετ στη μορφή που το γνωρίζουμε;

Ψηφιακός κόσμος, διαδίκτυο και επιτήρηση. Πώς και γιατί αξίζει να προστατεύουμε τα δεδομένα μας;

Παραδείγματα ψηφιακών κοινών. Υπάρχει εναλλακτική στη διανομή και την ιδιοκτησία της πληροφορίας και της τεχνολογίας;

Στο μικρόφωνο η Ελιάννα Καναβέλη και ο Στέφανος Μπατσής.

Tracklist:

Suede-Beautiful Ones

Morrissey-I wish you lonely

Flaming Lips-Yoshimi battles the pink robots pt.1

The Vaselines-Son of a Gun

Belle and Sebastian-If you 're feeling sinister

Radiohead-Karma Police (instrumental)

Το Φασιστικό Κράτος της Τουρκίας ετοιμάζεται να επιτεθεί στη Δημοκρατία της Ρόζαβα

Αντώνης Μπρούμας

Το φασιστικό κράτος της Τουρκίας ετοιμάζεται να επιτεθεί στην δημοκρατία της Ρόζαβα. Οι κρατικές ρητορικές είναι γνωστές και επαναλαμβανόμενες, όπως σε κάθε τέτοιο ιστορικό γεγονός κρατικής τρομοκρατίας:

1. Άμυνα δια της επίθεσης.
2. Βάφτιση ως τρομοκρατών των αγωνιστών της ελευθερίας και των νικητών της μάχης κατά του ISIS.
3. Θανατοπολιτική κατά της ελευθερίας.

Δεν προκαλεί εντύπωση η στάση όλων των υπόλοιπων κρατών απέναντι στον μη κρατικό σχηματισμό της Ρόζαβα.

1. Η Ρωσία δια της σιωπής ξεκλειδώνει τον εναέριο χώρο της Ρόζαβα στους Τούρκους.
2. Το καθεστώς του σφαγέα Άσαντ ούτε καν ακούγεται, ενώ πρόκειται για εισβολή στην ίδια του την χώρα.
3. Οι ΗΠΑ αναμένουν τον νέο συσχετισμό δυνάμεων μετά τον πόλεμο για να επανατοποθετήσουν τα συμφέροντά τους.

Ιστορικά, τα κράτη διαδόθηκαν ως θεσμοί, όχι με ορθολογικούς όρους αλλά μέσα από τον πόλεμο και την εξαφάνιση πρότερων μη κρατικών σχηματισμών. Δεν υπάρχουν μη ιμπεριαλιστικά κράτη, γιατί τα κράτη ως θεσμοί είναι σύμμετροι μεταξύ τους σχηματισμοί και απλώς επανατοποθετούνται ως δρώντες ή

ενεργούμενα στον γεωπολιτικό χάρτη του ιμπεριαλισμού. Κανένα λοιπόν κράτος δεν συνιστά και δεν θα συνιστά ποτέ το “απ’έξω”, το “άλλο” του ιμπεριαλισμού.

Η Ρόζαβα αποτελεί αγκάθι σε κάθε κράτος της περιοχής. Οι ρευστοί συμβιβασμοί με τα κράτη της περιοχής και τις μεγάλες δυνάμεις δεν είναι τίποτε άλλο παρά αγώνας επιβίωσης για τη δυαδική εξουσία της νεαρής δημοκρατίας της. Και μόνο που υπάρχει αποτελεί ύμνο για τη [δική μας] ανθρωπότητα. Για την ιστορία των κρατών, των εταιρειών και των πολέμων θα είναι σίγουρα δύο ξεχασμένες αράδες στη διήγηση των γεωπολιτικών παιγνίων της πιο μαύρης εποχής για τη Μέση Ανατολή.

Η ιστορία όμως δεν γράφεται μόνο από τους νικητές αλλά και στις μνήμες και στις καρδιές μας ως δώρο για τους επόμενους από εμάς. Ακόμη και αν περάσει στην ιστορία, αυτή είναι η Ρόζαβα των γυναικείων πολιτοφυλακών, των συνεταιρισμών, των αμεσοδημοκρατικών κοινοτήτων, των καντονιών, ένα δώρο για τους ανθρώπους όλου του κόσμου.

Για την (προ)ιστορία του Μακεδονικού Ζητήματος

Βάσω Νάση

Το δημόσιο ενδιαφέρον στις μέρες μας για το Μακεδονικό, θυμίζει κάτι από τα παλιά. Παρότι δεν βρισκόμαστε στο 1991-1994, ακόμα παρελαύνουν εθνικιστικές φανφάρες, ενδεικτικές για ένα κράτος που θεμελιώθηκε πάνω σε εθνικούς μύθους.

Πέραν όμως από τη διαστρέβλωση της ιστορίας και την απόκρυψη ιστορικών γεγονότων, η μελέτη του παρελθόντος μας αποκαλύπτει

την πραγματικότητα, μία πραγματικότητα που δεν σχετίζεται με τον σφαγέα ή όχι, Μέγα Αλέξανδρο. Το αν ήταν σφαγέας ή όχι, όχι μόνο δεν αποτελεί την απαρχή του ζητήματος αλλά συσκοτίζει και το σημερινό αδιέξοδο. Αρκεί να εξετάσουμε την ιστορία των δύο προηγούμενων αιώνων, τον καιρό της γέννησης της «αρχής των εθνικοτήτων» και της «αυτοδιάθεσης των λαών».

Τι μας δείχνει η ιστορία

Καταρχήν, η Μακεδονία ούτε ελληνική είναι ούτε μία. Η σημερινή ελληνική Μακεδονία αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής που αναμφισβήτητα περιλαμβάνει και την περιοχή των Σκοπίων και στην οποία διαδέχονται συνεχώς η μια αυτοκρατορία την άλλη. Από τον Μ. Αλέξανδρο στους Ρωμαίους και από εκεί στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, μέχρι τον 15^ο αι. και την κατάληψή της από τους Οθωμανούς. Με τη βυζαντινή διοίκηση και την τουρκική κατάκτηση, σημειώνονται τεράστιες πληθυσμιακές μεταβολές ακόμη και αναγκαστικές μετακινήσεις πληθυσμών από μέρους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Το 1870 η Υψηλή Πύλη για λόγους πολιτικού συμφέροντος και θέλοντας να εκτονώσει τη διένεξη μεταξύ Βουλγάρων και ελληνικού Πατριαρχείου με ζήτημα την ανεξαρτησία της βουλγαρικής εκκλησίας, ιδρύει με σουλτανικό φερμάνι τη **Βουλγαρική Εξαρχία** (αυτοκέφαλη ορθόδοξη Εκκλησία της Βουλγαρίας), η οποία ενσωματώνει δεκατρείς επαρχίες. Το 10^ο άρθρο του φερμανιού προβλέπει εξάπλωση της δικαιοδοσίας της Εξαρχίας, αναφέροντας πως, το σύνολο ή τα δύο τρίτα του πληθυσμού μιας επαρχίας, αν το ζητούσε, μπορούσε να περάσει στην Εξαρχία.

Το γεγονός αυτό θα αποτελέσει την απαρχή της διαμόρφωσης των όρων του μακεδονικού ζητήματος. Με αυτό ξεκινά η προσπάθεια προσεταιρισμού των εδαφών καθώς και του πληθυσμού της περιοχής της Μακεδονίας.

Η διάσκεψη της Κωνσταντινούπολης το 1876 σχεδιάζει την ίδρυση

ενός μελλοντικού βουλγαρικού κράτους μέσω της απόδοσης σε αυτό μεγάλου τμήματος της Μακεδονίας. Τα σχέδια της διάσκεψης επικυρώνονται από τη συνθήκη ειρήνης του Αγίου Στεφάνου το 1878, με την οποία ιδρύεται η «Μεγάλη Βουλγαρία». Ωστόσο, τα προβλεπόμενα της συνθήκης ανατρέπονται από τις αντιδράσεις των Μ. Δυνάμεων και των Βαλκανικών χωρών, με αποτέλεσμα τη συνθήκη του Βερολίνου που πραγματοποιείται το ίδιο έτος, η οποία αναθεωρεί την προκαταρκτική συνθήκη και δημιουργεί μία νέα κατάσταση στα Βαλκάνια. Το συνέδριο ανατρέποντας τις ρυθμίσεις που προβλέπονταν, περιορίζει τα σύνορα της Βουλγαρίας, διαλύει τη «Μεγάλη Βουλγαρία» και θεσπίζει την ίδρυση της βουλγαρικής ηγεμονίας υπό την τουρκική υποτελεία με δικαίωμα εκλογής ηγεμόνα. Η Ανατολική Ρωμυλία γίνεται αυτόνομη επαρχία και η Μακεδονία, η Θράκη και η Ήπειρος παραμένουν στην Τουρκία. Η Βοσνία και η Ερζεγοβίνη παραχωρούνται στην Αυστρία.

Το συνέδριο του Βερολίνου προκάλεσε πολιτική αναστάτωση και αποτέλεσε αφορμή για την κύρια διαμόρφωση του μακεδονικού ζητήματος. Οι εκκρεμότητες που άφησε για τα συνοριακά ζητήματα και τη διευθέτηση των υπόλοιπων θεμάτων για τις επαρχίες, υποδαυλίζουν συνεχώς την επανάσταση στη Δυτική Μακεδονία και αναταραχές στον μακεδονικό χώρο.

Εκδηλώνονται εξεγέρσεις με βουλγαρική και ελληνική συμμετοχή, που προσδοκούν την οριστική κατάργηση της οθωμανικής εξουσίας και προτάσσουν την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τις οποιεσδήποτε εθνικές διαφορές των χριστιανών.

Μετά τη συνθήκη του Βερολίνου, επόμενο γεγονός που οξύνει τις διαβαλκανικές σχέσεις, αποτελεί η πραξικοπηματική κατάληψη της Ανατολικής Ρωμυλίας το 1885, από βουλγαρικά στρατεύματα. Συχνά παρουσιάζονται βουλγαρικά αντάρτικα σώματα και στον μακεδονικό χώρο, όπου παράλληλα διεκδικεί εδάφη και η Σερβία αλλά και η Ελλάδα. Μετά το 1885 το μακεδονικό ζήτημα δημιουργεί σκληρό ανταγωνισμό.

Ο Χρίστο
Τσερνοπέεφ και ο
Γιάνε Σαντάνσκι

Το 1893 δημιουργείται η **Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση (ΕΜΕΟ ή ΒΜΡΟ)** με βουλγαρομακεδονική πρωτοβουλία. Σύμφωνα με το καταστατικό της, μέλος της θα μπορούσε να γίνει κάθε κάτοικος της ευρωπαϊκής Τουρκίας χωρίς εθνικές, θρησκευτικές ή πολιτικές διακρίσεις. Στόχοι της ήταν η κατάργηση της οθωμανικής εξουσίας, το μοίρασμα της γης των τσιφλικάδων στους ακτήμονες και η δημιουργία μιας ελεύθερης και ανεξάρτητης Μακεδονίας. Μέλη της ΕΜΕΟ, όπως ο Γιάνε Σαντάνσκι που άνηκε στην αναρχική-σοσιαλιστική τάση και ο Χρίστο Τσερνοπέεφ με σοσιαλιστικό παρελθόν, έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο αυτονομιστικό μακεδονικό κίνημα.

Το 1895, όμως, παρουσιάζεται το Κομιτάτο των Βερχοβιστών ή Εξωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση, που δημιουργείται από τον βασιλιά Φερδινάνδο και τους ανθρώπους του, Μ. Σαράτωφ και Ι. Γκαρβάνωφ. Πρόκειται για μία δεύτερη, εθνικιστική όμως αυτή τη φορά, τάση που επιθυμεί μετά την εκδίωξη των Οθωμανών, την ενσωμάτωση της Μακεδονίας στη Βουλγαρία.

Η ΕΜΕΟ προετοιμάζει την **εξέγερση του Ίλιντεν**. Η επανάσταση που ξεσπά στις 20 Ιουλίου του 1903, κυρίως στις περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας, ήταν σχεδόν καθολική με τη συμμετοχή του αγροτικού πληθυσμού που αγανακτούσε από την οθωμανική κακοδιοίκηση. Η επανάσταση γενικεύεται και τα βουνά γεμίζουν

με χιλιάδες ένοπλους μακεδόνες αγρότες. Το ελληνικό κράτος, εχθρικό προς το Ίλιντεν, συνεργάζεται με τους Οθωμανούς για την κατάπνιξή του με τον πατριαρχικό κλήρο και με πράκτορες της ελληνικής κυβέρνησης να τίθενται στην υπηρεσία του οθωμανικού στρατού. Πυρπολήσεις χωριών, φόννοι και πλιάτσικο ήταν η απάντηση του οθωμανικού κράτους προς την εξέγερση.

Οι Τσεντραλιστές (η αυτονομιστική πτέρυγα της ΕΜΕΘ) πιστεύουν ότι πρέπει να στηριχθούν για βοήθεια στις δικές τους δυνάμεις χωρίς να εξαπατώνται από τις ξένες. Τελικός στόχος των Τσεντραλιστών ήταν η ανεξαρτησία και η βαλκανική ομοσπονδία. Στις 30 Ιουλίου όμως, η εξέγερση πνίγεται στο αίμα και ο οθωμανικός στρατός διώκει τους επαναστάτες.

Μέλη της ένοπλης ομάδας (τσέτα) του αναρχικού οπλαρχηγού (βοεβόδα) Μιχαήλ Γκερτζίκοφ (Mihail Gerdzhikov) στην εξέγερση του Ίλιντεν, 1903.

Η εξέγερση του Ίλιντεν, μία σημαντική προσπάθεια του λαϊκού επαναστατικού μακεδονικού κινήματος, προκαλεί την αντεπαναστατική επέμβαση των ελλήνων μισθοφόρων, η παρουσία

των οποίων είχε ήδη ξεκινήσει από τον Μάιο του 1903, όταν ο μητροπολίτης Καστοριάς Καραβαγγέλης ζήτησε με επιστολή του από τον Παύλο Μελά την αποστολή μιας ομάδας ελλήνων μισθοφόρων για να χτυπήσει τα εξαρχικά χωριά της περιοχής του.

Τουρκαλβανοί στρατιώτες, γραικομάνοι, αρβανίτες και κρητικοί μισθοφόροι ενώνονται κάτω από τις διαταγές του Καραβαγγέλη. Τα σώματα περνούν από χωριά στα οποία ο μητροπολίτης εγκαθίσταται με ένοπλη συνοδεία και λειτουργεί με τη βία. Μετά την περιοδεία του Καραβαγγέλη, οι Κρητικοί ακολουθούν τη συμμορία του Βαγγέλη Γεωργίου. Με την εξέγερση του Ίλιντεν όμως, που ξεσπά τον Ιούλιο του 1903, οι άντρες του Καραβαγγέλη και οι κρητικοί κατευθύνονται προς την πόλη της Καστοριάς. Οι κρητικοί έπειτα θα ακολουθήσουν τον οθωμανικό στρατό για να καταδιώξουν τους μακεδόνες επαναστάτες.

Με τον Μακεδονικό Αγώνα (1904-1908), το ελληνικό κράτος προσπαθεί να καταπνίξει το αυτονομιστικό κίνημα των Μακεδόνων και συμμαχεί με το οθωμανικό καθεστώς. Διατίθενται κονδύλια και ποσότητες όπλων για τη δημιουργία σωμάτων και την αποστολή συμμοριών σε μη ελληνόφωνα μακεδονικά εδάφη για να τρομοκρατήσουν τον πληθυσμό. Έλληνες αξιωματικοί αρχηγοί των συμμοριών σπέρνουν τον θάνατο σε μακεδονικά χωριά σφαγιάζοντας, βιάζοντας, πλιατσικολογώντας. Το 1904 ο Μελάς διορίζεται επικεφαλής των μισθοφορικών σωμάτων με τα οποία περνά τα σύνορα, φθάνει στην Καστοριά και βάζει ενάντια στους κομιτατζήδες που διεξήγαγαν ανταρτοπόλεμο κατά της οθωμανικής εξουσίας. Η δράση του Μελά, σύμβολο του ελληνικού εθνικισμού, των Ελλήνων οπλαρχηγών και των σωμάτων τους με την αντιμακεδονική πολιτική τους, χαρακτηρίζεται από σφαγές, σφοδρές επιθέσεις σε χωριά και βιαιότητες απέναντι στον μακεδονικό πληθυσμό.

Ο αγώνας συνεχίζεται ως το 1908, όταν θεσπίζεται το τουρκικό σύνταγμα με το κίνημα των Νεότουρκων και επέρχεται παροδική διακοπή των αναταραχών στη Μακεδονία. Από την άνοιξη του 1909, που μπαίνει σε εφαρμογή το θεσμικό έργο των Νεότουρκων, οι οποίοι απέβλεπαν στον εκτουρκισμό όλων των μειονοτήτων της

οθωμανικής αυτοκρατορίας, ξεσπούν απεργίες από τη Θεσσαλονίκη ως την Κωνσταντινούπολη και από το Αϊδίνι ως τη Βηρυτό. Αρχίζουν να περνούν αντιδραστικά νομοσχέδια όπως ο αφοπλισμός και η διάλυση των χριστιανικών αντάρτικων σωμάτων και η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία για όλους τους Οθωμανούς υπηκόους.

Η δράση των Νεότουρκων μέχρι τον Ιούλιο του 1912, όταν και καταρρέει η κυβέρνησή τους έπειτα από σφοδρή λαϊκή αντίδραση, πλήττει τους κατοίκους της Μακεδονίας με αυθαιρεσίες, κακοποιήσεις και γενικότερη επιβάρυνση του, αγροτικού κυρίως, πληθυσμού.

Στον πρώτο Βαλκανικό Πόλεμο του 1912, ο οθωμανικός στρατός ηττάται από τα συμμαχικά στρατεύματα της Βουλγαρίας, της Σερβίας, της Ελλάδας και του Μαυροβουνίου και επέρχεται η διάλυση της Τουρκίας στην Ευρώπη, γεγονός που προκαλεί αναστάτωση μεταξύ των βαλκανικών κρατών όσον αφορά τον καθορισμό των συνόρων τους. Με τη Συνθήκη του Λονδίνου, τον Μάιο του 1913, αρχίζουν οι διενέξεις εντός του πρώην βαλκανικού συνασπισμού, με τη δυσαρέσκεια της Βουλγαρίας λόγω της μικρής της κατάκτησης (10%) από το έδαφος της Μακεδονίας. Τον Ιούνιο του 1913, ο βουλγαρικός στρατός επιτίθεται εναντίον των παλαιών του συμμάχων (Ελλάδα, Σερβία) και ξεσπά ο δεύτερος Βαλκανικός (ή Διασυμμαχικός) Πόλεμος. Στον δεύτερο αυτόν πόλεμο παίρνουν μέρος ρουμανικά και τουρκικά στρατεύματα, που εισβάλουν στα βουλγαρικά εδάφη ανεξάρτητα από τους συμμάχους.

Οι βουλγαρικές στρατιωτικές δυνάμεις χάνουν και αποσύρονται από τη Δυτική και Ανατολική Θράκη. Τον Αύγουστο του 1913 υπογράφεται στο Βουκουρέστι Συνθήκη Ειρήνης, ερήμην του πληθυσμού, με το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης να παραβιάζεται καθώς η Βουλγαρία διατηρεί τη Δυτική Θράκη και οι Σέρβοι βελτιώνουν τις θέσεις τους στην Άνω Μακεδονία και στην περιοχή του Κοσουποεδίου. Στην Ελλάδα δίνεται ένα τμήμα της Θράκης και η λεγόμενη Αιγαιακή Μακεδονία (ακτές Αιγαίου Πελάγους με τη Θεσσαλονίκη), περιοχή στην οποία κατοικούσαν σύμφωνα με τις

απογραφές του 1906, 1.150.000 μουσουλμάνοι, 623.000 ελληνορθόδοξοι και 627.000 βουλγαρορθόδοξοι.

Η εθνογραφική αυτή σύνθεση των πληθυσμών θα ανατραπεί άνωθεν με τη διαδικασία της ανταλλαγής πληθυσμών και τον καταναγκαστικό εξελληνισμό.

Μετά τους Βαλκανικούς και το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ακολουθεί η τριχοτόμηση του ιστορικού και γεωγραφικού χώρου της Μακεδονίας. Οι δύο περιοχές που δεν προσαρτήθηκαν στην Ελλάδα ονομάστηκαν Νοτιοσλαβική Μακεδονία (ή Μακεδονία του Βαρδάρη) και Βουλγαρική Μακεδονία (ή Μακεδονία του Πίριν), κάτι που οι σημερινοί πολιτικοί και θρησκευτικοί ηγέτες επίμονα αποκρύπτουν.

Έκτοτε οι Μακεδόνες υφίστανται βίαιο εξελληνισμό, φυλακίσεις και εξοντωτικούς διωγμούς. Υποχρεώνονται να αλλάξουν τα ονόματά τους και τη γλώσσα τους ενώ πάνω από 1.000 χωριά και πόλεις μετονομάζονται στην ελληνική.

Εν τέλει, οι πραγματικές αιτιάσεις του μακεδονικού ζητήματος υπερβαίνουν ονόματα και 'ιστορικές συνέχειες'. Αυτά αποτελούν απλώς συμπληρώματα δικαίωσης της επιδίωξης για πλήρη κυριαρχία και οικονομική εκμετάλλευση των Βαλκανίων.

Πρώτη δημοσίευση: Περιοδικό **ContAct**, τεύχος 10, Νοέμβριος 2007.

Φωτογραφία κειμένου: Συνάντηση στην οροσειρά του Αίμου των οπλαρχηγών (βοεβόδες) της εξέγερσης του Ίλιντεν, 1903.

A coffee with Jacques Rancière beneath the Acropolis (pdf)

A Coffee with Jacques Rancière beneath the Acropolis,
Political journal *Babylonia*, Athens, August 2017.

The brochure of *Babylonia* "A Coffee with Jacques Rancière beneath the Acropolis" is now available for download in English. It contains the dialogue between *Babylonia*'s editorial team and Rancière, during **B-Fest 6**, 2017, on democracy, social movements, social change, the rise of the far-right and much more. Originally published in Greek in August 2017.

We met Jacques Rancière on Saturday, May 27, 2017, at the School of Fine Arts shortly before his speech at the B-Fest 6 International Anti-Authoritarian Festival, organized by *Babylonia Journal*, with a central slogan "We are ungovernable". Rancière is among the most important European philosophers alive and his work does not need further introductions.

In the cloudy morning of Sunday 28 May, we sat beneath the Acropolis to have a coffee with the big philosopher. The transcript of our conversation reflects the vigor of thought and the passion of a truly democratic thinker.

[Download \(PDF, 314KB\)](#)

Ο Τάσος Κεφαλάς από το Δίκτυο Μεσοχώρα-Αχελώος SOS | Εκπομπή Βαβυλωνία (audio)

Εκπομπή ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ.

Κάθε Παρασκευή 15:00-16:00 στο Ραδιόφωνο του The PressProject.

Την Παρασκευή 12/1 φιλοξενήσαμε στην εκπομπή τον Τάσο Κεφαλά (Δίκτυο Μεσοχώρα-Αχελώος SOS).

Συζητάμε τις εξελίξεις στο μέτωπο της λειτουργίας του φράγματος της Μεσοχώρας αλλά και την πάντα ανοιχτή απειλή της εκτροπής του Αχελώου.

Ακόμη, μια ευρύτερη κουβέντα για τα ανοιχτά ενεργειακά μέτωπα, τη διαχείριση των απορριμμάτων και την ανακύκλωση, σε σχέση και με την εφαρμογή της οδηγίας για την πλαστική σακούλα.

Όλα αυτά και άλλα πολλά, πάντοτε υπό το πρίσμα των κινημάτων της ενέργειας και του νερού, των δράσεών τους και του λόγου που εκφέρουν.

Η Αρπαγή του Νερού στην Ελλάδα

Γιάννης Παπαδημητρίου

Ο όρος του τίτλου (στα αγγλικά *water grabbing*) χρησιμοποιείται

διεθνώς για να ορίσει την κατάσταση, στην οποία ισχυροί παράγοντες, δημόσιοι ή ιδιωτικοί, αποκτούν τον έλεγχο ή ανακατανέμουν τη χρήση υδάτινων πόρων για τους δικούς τους σκοπούς σε βάρος των τοπικών κοινοτήτων και των οικοσυστημάτων, στα οποία έχει βασιστεί η ζωή τους. Πρόκειται για έναν πλανητικό πόλεμο με αποκορυφώματα την εκδίωξη πληθυσμών λόγω της κατασκευής μεγάλων φραγμάτων, την ιδιωτικοποίηση των αποθεμάτων του νερού και των δικτύων ύδρευσης, την υποβάθμιση και μόλυνση του νερού εξαιτίας βιομηχανικών, μεταλλευτικών και βιομηχανικής κλίμακας αγροτικών δραστηριοτήτων και τον έλεγχο των πηγών και των διασυνοριακών υδάτων για στρατιωτικούς και οικονομικούς λόγους.

Δεν είναι τυχαίο που η παγκόσμια κλιματική αλλαγή βιώνεται κατά κύριο λόγο είτε ως πλημμύρα είτε ως ξηρασία, συνδέεται δηλαδή άμεσα με τη διαταραχή του θαυμαστού υδρολογικού κύκλου της φύσης. Στη χώρα μας λίγο-πολύ όλα αυτά τα μέτωπα είναι ανοιχτά. Θα περιοριστώ σε μια, εκ των πραγμάτων άνιση λόγω του περιορισμένου χώρου, αναφορά με έμφαση στα λιγότερο συζητημένα.

A. Ιδιωτικοποίηση πόσιμου νερού (εταιριών ύδρευσης & υπόγειων υδάτων)

Κλιμακώνεται η στρατηγική της ιδιωτικοποίησης, με τη μέθοδο ΣΔΙΤ, των δύο μεγάλων κρατικών εταιριών ύδρευσης, της ΕΥΔΑΠ της Αθήνας και της ΕΥΑΘ της Θεσσαλονίκης, χωρίς προς το παρόν να γνωρίζουμε, σε ποιο βαθμό το «επενδυτικό ενδιαφέρον» θα επεκταθεί στα δημοτικά δίκτυα ύδρευσης των υπολοίπων μεγάλων πόλεων. Ένα σημαντικό ποσοστό των μετοχών της ΕΥΔΑΠ και η πλειοψηφία της ΕΥΑΘ έχουν μεταβιβαστεί στο Υπερταμείο Ιδιωτικοποιήσεων (ΤΑΙΠΕΔ), το οποίο άνοιξε πρόσφατα τη διαδικασία αναζήτησης «στρατηγικού επενδυτή» για την πώλησή τους. Το θέμα προφανώς δεν έχει να κάνει με τα ποσοστά του ιδιώτη, ίσως ούτε καν κυρίως με τον έλεγχο του μανάτζμεντ, όσο κυρίως με το μοίρασμα των πολλών παράπλευρων εργολαβιών.

Πρόκειται ασφαλώς για το πιο κρίσιμο μέτωπο της περιόδου, που δεν αφορά μόνο τους Αθηναίους και τους Θεσσαλονικείς, οι οποίοι, ας μην το ξεχνάμε, έδωσαν και έναν μεγάλο αγώνα πριν από 3 χρόνια με το **δημοψήφισμα** εναντίον της ιδιωτικοποίησης.

Ενώ όμως γι' αυτές τις εξελίξεις μαθαίνουμε αναλυτικά, μια άλλη ιδιωτικοποίηση προχωράει «στα μουλωχτά». Είναι αυτή των φυσικών αποθεμάτων πόσιμου νερού, δηλ. των υπόγειων υδάτων, που παραχωρούνται αφειδώς στη βιομηχανία εμφιάλωσης.

Τις τελευταίες δεκαετίες, το εμφιαλωμένο νερό, από είδος πολυτελείας και καταναλωτική συνήθεια των εύπορων στρωμάτων, έχει μετατραπεί σε τρόπο ζωής για μεγάλες μερίδες του πληθυσμού. Δεν είναι μόνο οι ακριβές διαφημιστικές καμπάνιες ή ο ρόλος του τουρισμού, δεν είναι ούτε καν μόνο η κακή διαχείριση και η απαξίωση των δημόσιων δικτύων. Η βασική αιτία της εξάπλωσης είναι το νομοθετικό καθεστώς για τη συγκεκριμένη επιχειρηματική δραστηριότητα και το κόστος της πρώτης ύλης, που χρησιμοποιεί.

Μέχρι σήμερα, η μόνη ανταποδοτική υποχρέωση των βιομηχανιών εμφιάλωσης είναι η καταβολή ενός τέλους προς τον αντίστοιχο Δήμο, στα διοικητικά όρια του οποίου γίνεται η γεώτρηση. Το ύψος αυτού του τέλους έχει παραμείνει επί δεκαετίες σταθερά ελάχιστο ενώ το 2014 η κυβέρνηση Σαμαρά έκανε ακόμα ένα «δωράκι» προς το ενδιαφερόμενο κεφάλαιο, θεσμοθετώντας τον υπολογισμό του τέλους όχι επί των αντλούμενων αλλά επί των πωλούμενων ποσοτήτων (ν. 4255/2014). Δηλαδή η άντληση για χορηγίες, δηλ. για διαφημιστική πολιτική, ή για «μαύρες πωλήσεις» είναι εντελώς δωρεάν ενώ το τέλος για τις «κανονικές» πωλήσεις παραμένει ασήμαντο. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο που οι ντόπιοι **«βαρόνοι του νερού»**:

– αποσπούν ένα μεγάλο μερίδιο της ελληνικής αγοράς, έχουν έντονη εξαγωγική δραστηριότητα και παρουσιάζουν διαρκώς και νέα προϊόντα, μπύρες, κόλες κ.λπ.

– ακολουθούν μια επιθετική πολιτική αύξησης των αντλούμενων

ποσοτήτων, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται κίνδυνοι για την επάρκεια του φυσικού πόρου για τα δημόσια δίκτυα και την κατοχύρωσή του για τις επόμενες γενιές.

– μέσω των χορηγιών εξασφαλίζουν ευρεία κοινωνική συναίνεση ενώ διατηρούν σχέσεις στοργής με το πολιτικό σύστημα, το κεντρικό και το εκάστοτε τοπικό.

Είναι προφανές ότι απαιτείται η αντιστροφή αυτής της πορείας. Και εκτός από την αλλαγή του ν. 4255/2014, που μέχρι στιγμής δεν τον έχει «πειράξει» η κυβέρνηση Τσίπρα, παρά τις προγραμματικές θέσεις του ΣΥΡΙΖΑ, χρειάζεται να διεκδικήσουμε μια πολιτική «επιστροφής» στο νερό της βρύσης με δωρεάν πρόσβαση στο πόσιμο νερό για τους πολίτες τόσο με καταψύκτες στις δημόσιες υπηρεσίες όσο και με βρύσες στους κοινόχρηστους χώρους (πλατείες, παιδικές χαρές κ.λπ.), σε συνδυασμό βεβαίως με στρατηγικές εξοικονόμησης του νερού, περιορισμού της σπατάλης και διαμόρφωσης «υδατικής» συνείδησης στους πολίτες».

B. Επίθεση στα ποτάμια

Η υποβάθμισή τους από τη χρήση τους ως αποδεκτών αποβλήτων κάθε είδους περιλαμβάνει πολλά παραδείγματα. Το κλασικό για τα βιομηχανικά απόβλητα είναι ασφαλώς η ρύπανση του Ασωπού, που, εκτός από περιβαλλοντικά προβλήματα, έχει προκαλέσει και ασθένειες και θανάτους, δηλ. σοβαρές παραβιάσεις του δικαιώματος στην υγεία. Ο Ασωπός έχει την ατυχία να διαρρέει τη βιομηχανική περιοχή της θήβας και, ούτε λίγο ούτε πολύ, 15 εταιρίες, βρέθηκαν να τον επιβαρύνουν με εξασθενές χρώμιο και μόλυβδο. Η εντατική αγροτική εκμετάλλευση έχει καταστρέψει τον Πηνειό ενώ οι εξορύξεις της Χαλκιδικής επιφυλάσσουν την ίδια μοίρα στα νερά της περιοχής.

Ωστόσο, θα αφιερώσω το πιο μεγάλο μέρος του κειμένου στα σχέδια εντατικής εκμετάλλευσης, κυρίως υδροηλεκτρικής, με την κατασκευή φραγμάτων και τις εκτροπές, που διακόπτουν τον φυσικό κύκλο του νερού και προκαλούν σοβαρές και ανεπίστρεπτες αρνητικές συνέπειες. Ο βασικός μύθος της τεχνοκρατικής

ιδεολογίας είναι ο αφορισμός ότι το νερό των ποταμών χύνεται «αναξιοποίητο» στη θάλασσα και επομένως πρέπει να «αξιοποιηθεί».

Όμως η επιστήμη μάς λέει ότι ένα ποτάμι δεν είναι μόνο το νερό αλλά και η ζωή που κουβαλάει μαζί του, το απόθεμα της βιοποικιλότητας, οικοσυστήματα και οργανισμοί, χλωρίδα και πανίδα, τοπία και ανθρώπινες συνήθειες αιώνων.

«Τα ποτάμια είναι οι ταχυδρόμοι των βουνών», όπως λέει ο ποιητής Γιάννης Δάλλας.

Συνεπώς ένα πρώτο κρίσιμο ζήτημα είναι να ξεπεράσουμε την αντίληψη του «ποταμιού – καναλιού» και να προσανατολίσουμε την άσκηση των όποιων οικονομικών δραστηριοτήτων στον σεβασμό της φυσικής ροής του ως τμήμα του υδατικού κύκλου.

Στην Ελλάδα υπάρχουν σήμερα περίπου **170 φράγματα** με ύψος μεγαλύτερο από 15 μέτρα, που αποτελεί το όριο μεταξύ μικρών και μεγάλων φραγμάτων, σύμφωνα με το οικολογικό κίνημα. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, το κριτήριο αυτής της διάκρισης δεν είναι το ύψος του φράγματος αλλά η ισχύς της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, που στην Ελλάδα είναι 15 MW, αν και πριν από 20 χρόνια ήταν 5, ενώ στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. είναι 8 MW. Από αυτά, τα 15 έχουν ύψος πάνω από 70 μέτρα και, αν εξαιρέσουμε τα φράγματα του Μόρνου και του Εύηνου, που έχουν θυσιαστεί για την υδροδότηση της Αθήνας, είναι υδροηλεκτρικά. Τα 2 είναι στον Νέστο (του Θησαυρού με 172μ. είναι το ψηλότερο στην Ελλάδα), 3 στον Αλιάκμονα, 4 στον Αχελώο και τους παραποτάμους του (των Κρεμαστών είναι το μεγαλύτερο σε έκταση με 80 χιλιάδες στρέμματα), και 5° το ημιτελές της Μεσοχώρας, 1 στον Άραχθο, 1 στις πηγές του Αώου και 1 στο Σμόκοβο, σε παραπόταμο του Πηνειού.

Οι αρνητικές συνέπειες των μεγάλων φραγμάτων έχουν τεκμηριωθεί από τη διεθνή επιστημονική έρευνα:

– καταστρέφουν τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα

- κατακρατούν τη λάσπη με τα οργανικά συστατικά (διότι ένα ποτάμι δεν είναι μόνο νερό αλλά και οργανικό φορτίο), υποβαθμίζουν την ποιότητα του νερού για τη γεωργία, χαμηλώνουν τους υδροφόρους ορίζοντες και αλατώνουν τα εδάφη στις εκβολές
- αλλάζουν το κλίμα, αυξάνουν την υγρασία και εκλύουν μεθάνιο από την παγιδευμένη βλάστηση, που συμβάλλει στο φαινόμενο του θερμοκηπίου (το 1,3% της παγκόσμιας συμβολής)
- καταστρέφουν ποτάμια, τοπία, ανθρώπινους οικισμούς και μνήμες
- εγκυμονούν διαρκείς κινδύνους κατολισθήσεων και πλημμυρών
- απαιτούν ένα μεγάλο κόστος μετεγκατάστασης πληθυσμών και κυρίως διαχείρισης των κινδύνων, το οποίο βέβαια δεν πληρώνουν οι κατασκευαστές αλλά το κοινωνικό σύνολο.

Παρά το γεγονός ότι οι παραπάνω συνέπειες ισχύουν ανεξάρτητα από τη μορφή της ιδιοκτησίας τους, ένα βασικό επιχείρημα των υποστηρικτών τους είναι ότι τα υδροηλεκτρικά φράγματα της ΔΕΗ βρίσκονται υπό δημόσιο έλεγχο. Το πραγματικό ερώτημα είναι βεβαίως «μέχρι πότε», καθώς η πώληση μονάδων της ΔΕΗ αναμένεται, αργά ή γρήγορα, να επεκταθεί και σ' αυτά, κάτι που ήδη επιχείρησε το 2014 η κυβέρνηση Σαμαρά με το σχέδιο της «μικρής ΔΕΗ». Συνεπώς, ο πολιτικός στόχος ενάντια σε νέα φράγματα συνδέεται με την αποτροπή της ιδιωτικοποίησης των παλιών, που θα είναι σ' αυτή την περίπτωση τριπλή (νερού, ενέργειας και δημόσιας γης γύρω από τους ταμιευτήρες).

Το κύριο μέτωπο της περιόδου βρίσκεται ασφαλώς στον Αχελώο και στον αγώνα ενάντια στην ολοκλήρωση του φράγματος της Μεσοχώρας, το οποίο, παρά το γεγονός ότι προβάλλεται από κυβερνητικά στελέχη και τεχνικά λόμπυ ως «αυτόνομο» ΥΗ, στην πραγματικότητα αποτελεί, κατ' εφαρμογή της πάντα αποτελεσματικής μεθόδου της «σαλαμοποίησης», το πρώτο βήμα για την εκτροπή μεγάλου μέρους του υδάτινου δυναμικού του ποταμού στη Θεσσαλία. Η έκβαση της μάχης θα κριθεί από την ικανότητα πανελλαδικής κινητοποίησης αλλά και διάψευσης του μύθου του

«ολοκληρωμένου» έργου (στην πραγματικότητα απαιτεί ακόμη 140 εκ. ευρώ).

Δεν στερούνται πάντως σημασίας οι εξελίξεις που αφορούν τον Αώο, τον μοναδικό ποταμό που «εξάγει» η Ελλάδα και ταυτόχρονα τον τελευταίο μεγάλο ποταμό της Ευρώπης που ρέει ανεμπόδιστα προς τη θάλασσα (αν εξαιρέσουμε βεβαίως το φράγμα της ΔΕΗ στις πηγές του). Τα ελληνικά σχέδια προβλέπουν τη μερική εκτροπή του προς την Παμβώτιδα λίμνη των Ιωαννίνων ενώ τα χειρότερα αλβανικά, ούτε λίγο ούτε πολύ 8, υδροηλεκτρικά φράγματα κατά μήκος του. Στην έκκληση εκατοντάδων επιστημόνων να αποτραπεί η καταστροφή, η κυβέρνηση Ράμα απάντησε ότι «μια αναπτυσσόμενη χώρα δεν μπορεί να μείνει μουσείο». Η αναπτυξιολαγνική χυδαιότητα είναι η ίδια παντού!

Το αντι-πραγματικό κίνημα πάντως έχει πλούσιο παρελθόν στην Ελλάδα. Εκτός από τον Αχελώο, μνημονεύω και τον **10χρονο νικηφόρο αγώνα στον Άραχθο**, που απέτρεψε την κατασκευή του φράγματος του Αγίου Νικολάου, έδωσε αυτοπεποίθηση στους κατοίκους και ενέπνευσε πολλές μικρότερες κινήσεις στην περιοχή.

Γ. Υποβάθμιση των υγροτόπων

Το τρίτο μεγάλο μέτωπο αφορά στους υγροτόπους και κυρίως τις ελληνικές λίμνες, οι οποίες, αφού επιβίωσαν για χιλιάδες χρόνια, όχι μόνο διατηρώντας τη βιοποικιλότητα και δημιουργώντας μοναδικά τοπία αλλά και διατρέφοντάς τους ανθρώπους όποτε χρειάστηκε (λ.χ. στην πείνα της Γερμανικής Κατοχής), θυσιάζονται με ραγδαίους ρυθμούς τα τελευταία 60 στις εκάστοτε ανάγκες του κυρίαρχου παραγωγικού και καταναλωτικού μοντέλου και κυρίως:

- για την αύξηση της αγροτικής γης (π.χ. η αποξήρανση της Κάρλας, της Αγουλινίτσας, της μισής Αμβρακίας, της Λαψίστας κ.λπ.) και την επέκταση των αρδευτικών δικτύων
- για την αποχέτευση αστικών λυμάτων και πάσης φύσεως

αγροτικών αποβλήτων (το κλασικό παράδειγμα είναι ο τοξικός βάλλτος της Κορώνειας, αλλά και οι περισσότερες από τις υπόλοιπες αργοπεθαίνουν)

– και τα τελευταία χρόνια, που χρειάζεται γη για οικοπεδοποίηση, δηλαδή για παραγωγή υπεραξίας, για τουριστική ανάπτυξη (ο μεγάλος κίνδυνος αφορά στα υγρολίβαδα γύρω από τις λίμνες, τις πιο κρίσιμες δηλ. εκτάσεις για την οικολογική τους ισορροπία, που συρρικνώνονται με διοικητικές πράξεις και καταπατήσεις).

Σταθερά υποβαθμισμένη είναι και η κατάσταση των 10 παράκτιων υγροτόπων διεθνούς σημασίας, οι οποίοι υποτίθεται ότι προστατεύονται από τη Διεθνή Σύμβαση Ραμσάρ.

Όπως μας υπενθυμίζει η Βαντάνα Σίβα, το νερό, που αποτελεί το 70% του πλανήτη αλλά και του σώματός μας, έχει τα δικά του δικαιώματα – να ρέει ελεύθερα και χωρίς ρύπανση και να ανανεώνεται μέσω του υδρολογικού κύκλου. Υπό αυτή την έννοια, το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό είναι τμήμα των δικαιωμάτων της φύσης και ο αγώνας για την προστασία του υδρολογικού κύκλου είναι ταυτόχρονα και αγώνας για το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στο Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 19

Μακεδονία και Εθνικισμός

για το μακεδονικό ζήτημα...*

Το ζήτημα που έχει προκύψει από τις αρχές του 1990 για την ονομασία της Δημοκρατίας της Μακεδονίας και απασχολεί την ελληνική κοινωνία ως σήμερα είναι πολύ πιο βαθύ από όσο

εμφανίζεται και σίγουρα ιδιαίτερα σημαντικό για όσους και όσες από εμάς συμμετέχουν στο λεγόμενο ριζοσπαστικό, επαναστατικό, ανταγωνιστικό ή όπως αλλιώς κίνημα. Και είναι σημαντικό για τρεις κυρίως λόγους. Πρώτον, το μακεδονικό ζήτημα με όλες του τις προεκτάσεις είναι βασικός άξονας συγκρότησης του ελληνικού εθνικισμού και του κράτους του. Δεύτερον, υπάρχει το πολύ συγκεκριμένο επίδικο ζήτημα της μακεδονικής μειονότητας στην ελληνική επικράτεια. Τρίτον, απλά και μόνο το γεγονός ότι αυτή η υπόθεση αφορά πλειοψηφικά την ελληνική κοινωνία, η οποία ήδη έχει πάρει θέση, αναδεικνύεται σε δείκτη ωριμότητας και υπευθυνότητας αυτού του κινήματος να πάρει και αυτό θέση δημόσια.

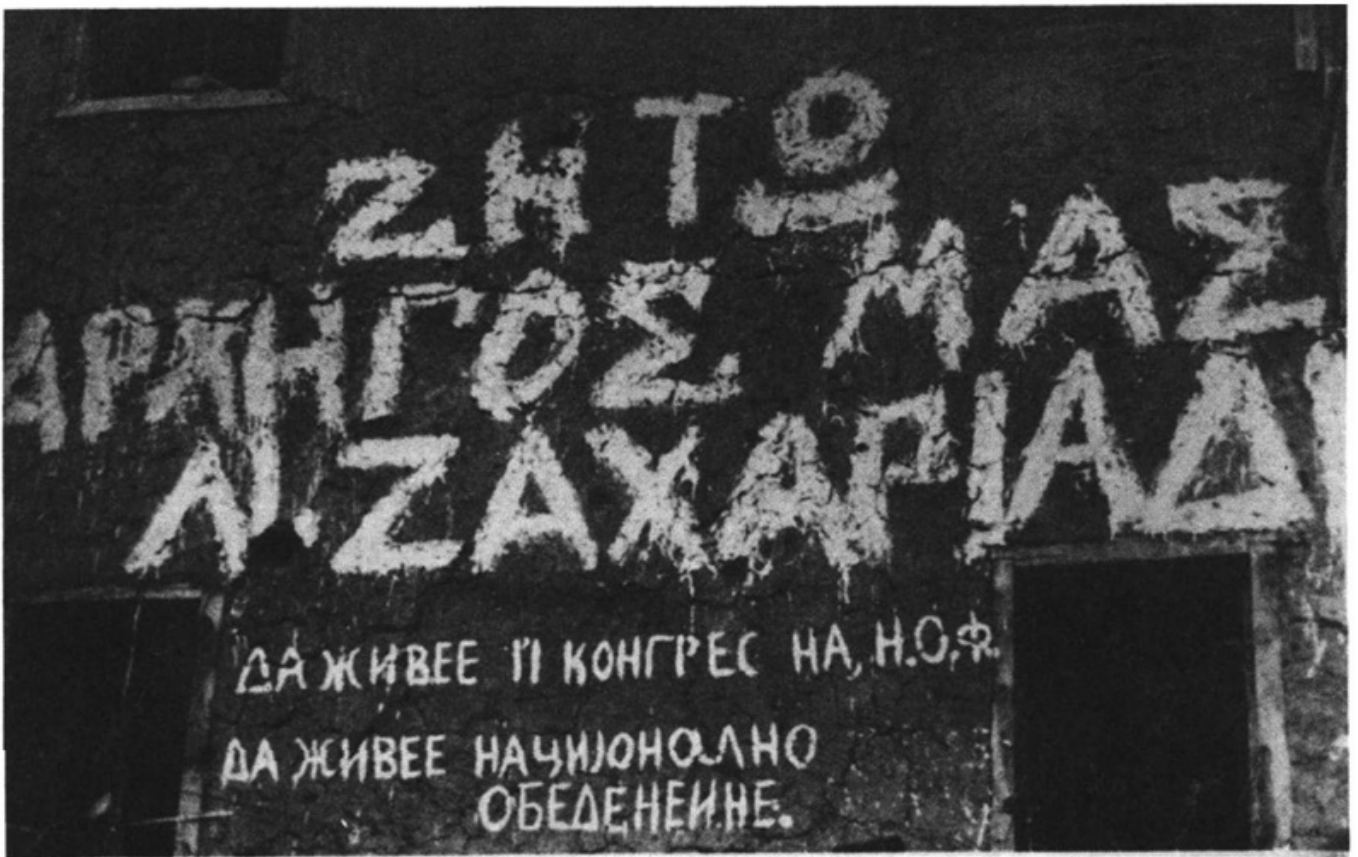
Το Μακεδονικό Ζήτημα ως Βασικός Άξονας Συγκρότησης του Ελληνικού Εθνικισμού

Για να κατανοήσουμε την εθνικιστική στάση της ελληνικής κοινωνίας πρέπει να αντιληφθούμε ότι στην Ελλάδα, όπως και σε όλη τη Βαλκανική, κύριο φαντασιακό αυτοπαράστασης της κοινωνίας αποτέλεσε και αποτελεί η ιδέα του έθνους στη ρομαντική της εκδοχή, ελλείπει ιδιαίτερης σχέσης με το κίνημα του Διαφωτισμού. Αντίθετα με τον πολιτικό εθνικισμό που αναδύθηκε στην αμερικάνικη και γαλλική επανάσταση, όπου το έθνος συγκροτήθηκε στη βάση πολιτικών σωμάτων ισότιμων πολιτών που δημιούργησαν το σύνταγμά τους ή εναντιώθηκαν στον βασιλιά που δρούσε ενάντια στα συμφέροντά τους, ο ρομαντικός εθνικισμός επικαλείται το αίμα, το αρχέγονο της καταγωγής και της γλώσσας και το ένδοξο παρελθόν.

Στην περίπτωση της Ελλάδας πρέπει να προσθέσουμε και τη συνύφανση της ορθοδοξίας στον εθνικό μύθο, η οποία ακόμη και σήμερα πηγαίνει χέρι-χέρι με το ελληνικό κράτος και τον εθνικισμό. Χαρακτηριστικό του ρομαντικού εθνικισμού είναι ότι αποκρύπτει την ιστορικότητα της δημιουργίας του εκάστοτε έθνους και δημιουργεί την πεποίθηση ότι το συγκεκριμένο έθνος υπήρχε ανέκαθεν. Αυτό το πλαίσιο συγκροτεί ένα βαθιά υπερβατικό και ετερόνομο θεμέλιο θέσμισης της κοινωνίας. Η

εθνικιστική κοινωνία φαντάζει σαν ένας εκτεταμένος ιδιόκοσμος, φαντάζεται δηλαδή τον εαυτό της, σαν να είναι το κέντρο του κόσμου και της ιστορίας, να βάλλεται από κάθε κατεύθυνση και φυσικά εχθρεύεται ο,τιδήποτε απειλεί αυτήν την τάξη πραγμάτων. Και ό,τι δεν μπορεί να το αφομοιώσει, φυσικά προσπαθεί να το εξολοθρεύσει.

Γι' αυτό και τα τυπικά επιχειρήματα κάποιας Ελληνίδας ή κάποιου Έλληνα εναντίον της συνταγματικής ονομασίας της Δημοκρατίας της Μακεδονίας είναι ότι "ο Μέγας Αλέξανδρος μίλαγε ελληνικά, όχι βουλγάρικα" ή ότι "τη Μακεδονία την κατοικούσαν από τα αρχαία χρόνια οι Έλληνες", γι' αυτό και η συγκάλυψη ή και άρνηση ακόμα ύπαρξης της μακεδονικής μειονότητας και της καταπίεσής της. Αν και **υπάρχει μια τάση "υποβίβασης" του ζητήματος σε ιστορικό από πολιτικό**, αναγκαία είναι η ιστορική αναφορά και στα εγκλήματα του ελληνικού κράτους στην προσπάθειά του να δημιουργήσει το ελληνικό έθνος. (Να σημειώσουμε ότι το ζήτημα δεν είναι ιστορικό, πόσο μάλλον γεωγραφικό όπως παρουσιάζεται, γιατί τότε το μόνο που θα αρκούσε για την επίλυσή του θα ήταν ένα καλό βιβλίο ιστορίας, αλλά ούτως ή άλλως τέτοια υπάρχουν αρκετά). Το ελληνικό κράτος από τη στιγμή της ίδρυσής του προβάλλει το αίτημα ότι ο ιστορικός του ρόλος, να συμπεριλάβει στην έκτασή του το σύνολο του ιστορικού ελληνισμού, μένει ανικανοποίητος. Υπάρχει όμως ένα πρόβλημα. Σε αυτές τις περιοχές που διεκδικεί το ελληνικό κράτος κατοικούν και άλλοι άνθρωποι οι οποίοι δύσκολα μπορούν να χαρακτηριστούν "Έλληνες" αφού είναι Αρβανίτες, Βλάχοι, Μουσουλμάνοι (Τούρκοι δηλαδή), Σλάβοι, Βούλγαροι και διάφορες άλλες εθνοτικές ομάδες.

*Στην τελευταία φάση του Εμφυλίου, επί 22.000 ανταρτών οι 14.000 ήταν Σλαβομακεδόνες. Στο Βίτσι τα συνθήματα γράφονταν και στις δύο γλώσσες.
(Φωτογραφία Γενικής Γραμματείας Τύπου και Πληροφοριών).*

Στη γεωγραφική περιοχή της Μακεδονίας όμως υπάρχουν ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα και άνθρωποι που αυτοπροσδιορίζονται εθνικά ως "Μακεδόνες". Το 1893 ιδρύεται η ΕΜΕΟ με πρόγραμμα την ανεξαρτητοποίηση του μακεδονικού κράτους και τη δημιουργία μιας βαλκανικής ομοσπονδίας. Κορύφωση αυτής της κίνησης ήταν η εξέγερση του Ίλιντεν το 1903, η οποία καταπνίχτηκε στο αίμα από τον Σουλτάνο. Μετά την αποτυχημένη απόπειρα του 1897, όταν ο ελληνικός στρατός νικήθηκε κατά κράτος από τον οθωμανικό, το ελληνικό κράτος προετοιμάζει ξανά την επέλασή του προς το Βορρά. Στέλνει στην περιοχή της Μακεδονίας παραστρατιωτικές ομάδες γνωστές ως "Μακεδονομάχους" με σκοπό τον προσεταιρισμό του ορθόδοξου πληθυσμού και την εκτόπιση του βουλγαρικού και του μουσουλμανικού στοιχείου από την περιοχή. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι Μακεδονομάχοι έχουν μείνει στην εθνική μυθολογία

ως ήρωες που πολέμησαν έναν άνισο πόλεμο, ενώ στην πραγματικότητα αυτό που έκαναν ήταν ό,τι κάνει κάθε στρατός: φόνους, βιασμούς, εμπρησμούς, καταστροφές.

Με τους βαλκανικούς πολέμους του 1912-13 το μεγαλύτερο μέρος της Μακεδονίας πηγαίνει στο ελληνικό κράτος, ένα στο σερβικό και ένα στο βουλγάρικο. Το πρόβλημα όμως παρέμενε το ίδιο. Στο μεγαλύτερο μέρος της η Μακεδονία δεν ήταν ελληνική!

Χαρακτηριστική είναι η φράση του Χ. Τρικούπη: "Όταν έλθει ο μέγας πόλεμος η Μακεδονία θα γίνει Ελληνική ή Βουλγαρική κατά τον νικήσαντα. Αν τη λάβωσιν οι Βούλγαροι θα εκσλαβίσωσι τον πληθυσμόν. Αν ημείς την λάβομεν, θα τους κάνομεν όλους Έλληνες μέχρι της Ανατολικής Ρωμυλίας".

Σύμφωνα με στοιχεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, πριν από τον πόλεμο μόνο το 10% περίπου του πληθυσμού αποτελείτο από ελληνόφωνες Μακεδόνες, ενώ το 40% αποτελείτο από σλαβόφωνες Μακεδόνες και το υπόλοιπο 40% από Μουσουλμάνους Μακεδόνες. Σχετικά ολιγάριθμα πληθυσμιακά στοιχεία της Μακεδονίας αποτελούσαν οι λατινόφωνοι Βλάχοι, οι Αλβανοί, οι Εβραίοι και οι Τσιγγάνοι. Πλειοψηφικό στοιχείο αποτελούσαν οι Εβραίοι μόνο στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Από την κατάκτηση και έπειτα όμως εκτοπίζονται χιλιάδες εξαρχικοί Μακεδόνες και Μουσουλμάνοι και στη θέση τους εγκαθίστανται Έλληνες πρόσφυγες.

Αν και το ελληνικό κράτος σήμερα δεν δέχεται επίσημα την **ύπαρξη μακεδονικής μειονότητας** στην επικράτειά του, τότε γνώριζε καλά ότι υπήρχε. Από το πλήθος αποδεικτικών στοιχείων χαρακτηριστικότερο είναι η έκδοση του (σλαβο)μακεδονικού αλφαβηταρίου ABECEDAR το 1925. Με βασικό άξονα την ομογενοποίηση της περιοχής από το 1926 αρχίζει η συστηματική εθνοκάθαρση των (σλαβο)μακεδόνων από το ελληνικό κράτος με το κλείσιμο των σχολείων τους, την απαγόρευση χρήσης της γλώσσας τους ακόμη και στον ιδιωτικό τους χώρο, με δημόσιες τελετές αποκήρυξης της γλώσσας τους, με αλλαγές τοπωνυμίων και ονομάτων με φυλακίσεις και βασανισμούς.

Ο δεύτερος γύρος εθνοκάθαρσης της περιοχής από τους (σλαβο)μακεδόνες συντελείται μετά από το τέλος του εμφυλίου πολέμου και την ήττα του ΔΣΕ. Τότε πολλοί (σλαβο)μακεδόνες που συμμετείχαν στο ΔΣΕ αναγκάστηκαν να καταφύγουν στο εξωτερικό ως πολιτικοί πρόσφυγες, λόγω της πολιτικής του μετεμφυλιακού ελληνικού κράτους. Το 1982 το ΠΑ.ΣΟ.Κ. επέτρεψε την επιστροφή όλων των πολιτικών προσφύγων στη χώρα πλην αυτών που ήταν ‘‘μη Έλληνες το γένος’’. Τα περί κατασκευασμένου από τον Τίτο μακεδονικού έθνους όπως γίνεται φανερό, στον βαθμό που συγκαλύπτει την ύπαρξη αυτών των ανθρώπων, είναι μπούρδες.

Τα Έθνη-Κράτη είναι (και στα Βαλκάνια) Πολιτικές Κατασκευές

Ούτως ή άλλως η Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας υπάρχει από το 1945, χωρίς ποτέ να υπάρξει τόσο σοβαρό πρόβλημα διμερών σχέσεων μέχρι το 1991, όταν η Δημοκρατία της Μακεδονίας κήρυξε την ανεξαρτησία της. Μάλλον γιατί δεν ετίθετο από κάποιον ως τότε ζήτημα αναγνώρισης της μακεδονικής μειονότητας στην ελληνική επικράτεια. Επίσης γελοία είναι η ρητορική περί απειλής της Ελλάδας από τη Δημοκρατία της Μακεδονίας, ενός κράτους στρατιωτικά υποδεέστερου από το ελληνικό, τη στιγμή μάλιστα που το τελευταίο είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ. Ενός κράτους οικονομικά εξαρτημένου, αφού τη στιγμή που το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας ‘‘διαρρηγνύει τα ιμάτιά του’’ για το όνομα και την ελληνικότητα της Μακεδονίας, τα ελληνικά κεφάλαια αλωνίζουν στη Δημοκρατία της Μακεδονίας, αναδεικνύοντας για άλλη μια φορά ότι ενώ, αντίθετα από τις επιθυμίες μας, μερικές φορές οι προλετάριοι έχουνε πατρίδα, το κεφάλαιο δεν έχει καμιά.

Είναι σημαντικό βέβαια να αναφέρουμε ότι και η Δημοκρατία της Μακεδονίας πέρασε τα αναγκαία των εθνοκρατικογένεσεων με την ανάδυση ενός εθνικισμού (αντιπαραθετικού και πυροδοτούμενου από τον ελληνικό), με τη μακεδονική κοινωνία να μοιάζει με εργαστήριο παραγωγής έθνους. Μπορεί να δει κανείς εκεί την κατασκευή της εθνικιστικής ιστοριογραφίας, μυθολογίας και

μίσους, με γραφικές μετονομασίες οδών και συλλαλητήρια.

Η ανάρτηση ελληνικών σημαίων με τη σβάστικα βέβαια δεν απέχει πολύ από το ελληνικό συνήθειο αναπαράστασης της σημαίας των Η.Π.Α. με τη σβάστικα. Και τα επεισόδια σε ελληνικούς στόχους στη Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι στο ίδιο μήκος κύματος με τα εθνικιστικά συλλαλητήρια στην Ελλάδα, όπου κυριαρχούσε το σύνθημα “η λύση είναι μία, σύνορα με τη Σερβία”. Όπως επίσης η καταπίεση των μακεδόνων πολιτών που ζητούν βουλγαρικό διαβατήριο (μεταξύ αυτών και ο μέχρι πρότινος Μακεδόνας εθνικιστής πρωθυπουργός Λιούμπσο Γκεοργκέφσκι!) και η αντιμετώπιση τους ως προδότες εντάσσεται στο ίδιο εθνικιστικό πλαίσιο.

Οι παρακινδυνευμένες αλλαγές τοπωνυμίων (αγαπημένη τακτική και του ελληνικού κράτους) και η προγονική επίκληση στο “Μεγαλέξαντρο” είναι όντως αρκετά χοντροκομμένα. Αλλά πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι ενώ η Ελλάδα είχε περίπου έναν αιώνα να κατασκευάσει τη δική της εθνική ταυτότητα (με ό,τι αυτό συνεπάγεται), η Δημοκρατία της Μακεδονίας είχε μόλις μια 15ετία! Η πολιτική σκοπιμότητα του ελληνικού κράτους μη αναγνώρισης της συνταγματικής ονομασίας της Δημοκρατίας της Μακεδονίας είναι συγκεκριμένη. Αναγνώριση του ονόματος σημαίνει αναγνώριση της μακεδονικής εθνότητας και της αντίστοιχης μακεδονικής μειονότητας και της εθνοκάθαρσής της, και κάτι τέτοιο αποτελεί απειλή για τους εθνικιστικούς μύθους των Ελλήνων.

Ελλάδα: Το Αφεντικό των Βαλκανίων

Το μακεδονικό ζήτημα αποτελεί πλήγμα για την εικόνα της “ψωροκώσταινας” Ελλάδας, του ανάδελφου έθνους που όλες οι δυνάμεις το χτυπούν αλύπητα, αυτό όμως αντιστέκεται και συνεχίζει την πορεία του. Παραθέτουμε από την ιστοσελίδα του υπουργείου εξωτερικών: «Το μέγεθος των ελληνικών επενδύσεων, σύμφωνα με το επενδεδυμένο κεφάλαιο είναι ανώτερο του επισήμως εγγεγραμμένου και ανέρχεται σε €950 εκατ. καταλαμβάνοντας την πρώτη θέση, απασχολούν άνω των 20.000 ατόμων και οι σαράντα

μεγαλύτερες εταιρείες ελληνικών συμφερόντων σε πΓΔΜ διαθέτουν επενδεδυμένο κεφάλαιο €830 εκατ.»

Εταιρεία σε πΓΔΜ	Εταιρεία σε Ελλάδα	Επένδυση(€)	Διαμέριση	Διαμέριση
OKTA -SKOPJE AD	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ	200.000.000	ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΟ	950
STOPANSKA BANKA	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	178.000.000	ΤΡΑΠΕΖΑ	1.166
COSMOFON	ΟΤΕ	135.000.000	ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	300
USJE CEMENTARNICA	ΤΣΙΜΕΝΤΑ ΤΙΤΑΝ	75.000.000	ΤΣΙΜΕΝΤΟ	600
PIVARA	ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ	60.000.000	ΤΡΟΦΙΜΑ / ΠΟΤΑ	400
MERMEREN KOMBINAT	ΜΑΡΜΑΡΑ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ	50.000.000	ΜΑΡΜΑΡΟ	451
VERO-VEROPOULOS	ΒΕΡΟΠΟΥΛΟΣ	40.000.000	SUPERMARKET	421
ALPHA BANK	ALPHA BANK	25.000.000	ΤΡΑΠΕΖΑ	79
ZITOLUKS	ELBISKO-ΦΙΛΙΠΠΟΥ	15.000.000	ΤΡΟΦΙΜΑ	1.200
NIKAS SKOP DOO	NIKAS	7.000.000	ΤΡΟΦΙΜΑ	52
RODON HAPPENING	ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΓΚΙΝΗΣ	6.000.000	ΕΝΔΥΜΑΤΑ	608
STRUMICA TABAK L.	TOBACCO MICHAELIDIS	4.600.000	ΚΑΠΝΑ	400
PASCALIN	PASCALIN	3.969.000	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΦΕ	24
DS STEEL	DS STEEL	3.500.000	ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΑ	145
LARIN MRAMOR	AD ΜΑΡΜΑΡΑ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ	3.000.000	ΜΑΡΜΑΡΟ	42
KRI-KRI	KRI-KRI	2.930.000	ΓΑΛΑΚΤΟΜΙΚΑ	31
NESTLE ICE SKOPJE	DELTA DAIRY HELLAS	2.000.000	ΓΑΛΑΚΤΟΜΙΚΑ	35
ELLASKOM	HELLASCOM	2.000.000	ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΙΕΣ	20
DOJLAN STEEL	ΣΙΔΕΝΟΡ	2.000.000	ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΑ	200
DS FOOD	DS STEEL	1.700.000	ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΑ	22
ELENA-M	Κ. ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΙΔΗΣ	1.400.000	ΚΛΩΣΤΟΨΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ	330
KUZMAN&DAMIAN	Π. ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ	1.300.000	ΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ	12
ALUMIL SYSTEMS	ALUMIL HELLAS	1.000.000	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	2
IRON FROZEN	ΧΡΗΣΤΟΣ ΙΡΟΥΚΗΣ	1.000.000	ΤΡΟΦΙΜΑ	200

ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ πΓΔΜ (2006)

Ήταν βέβαια αυτή η Ελλαδίτσα που από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα έχει υπερδιπλασιάσει τα εδάφη της, που το 1992 συζητούσε το σενάριο διαμελισμού της Δημοκρατίας της Μακεδονίας από κοινού με τον σφαγέα Μιλόσεβιτς, της επέβαλε εμπάργκο το 1994 και τώρα ασκεί veto για την ένταξη της Δημοκρατίας της Μακεδονίας στο NATO. Φυσικά δεν μας κόπτει εάν η Δημοκρατία της Μακεδονίας θα ενταχθεί στο στρατιωτικό και δολοφόνο οργανισμό του NATO. Θέλουμε να αναδείξουμε τη συνεπή ιμπεριαλιστική και ηγεμονική στάση του ελληνικού κράτους στην περιοχή.

Από τη πλευρά μας ελπίζουμε ότι η ίδια η μακεδονική κοινωνία θα αντισταθεί σε αυτή την κίνηση του μακεδονικού κράτους και στεκόμαστε αλληλέγγυοι/ες στις αντινατοϊκές, αντικαπιταλιστικές και αντικαθεστωτικές φωνές εκεί. Κριτική

πρέπει να γίνει οπωσδήποτε και στην Αριστερά (εκτός φωτεινών εξαιρέσεων) εντός και εκτός κοινοβουλίου, η οποία εν ονόματι ενός συνωμοσιολογικού αντι-ιμπεριαλισμού και αντι-αμερικανισμού έχει ενσωματώσει (όχι με μεγάλη δυσκολία) μέρος της πατριωτικής-εθνικιστικής ρητορικής σε πολλά ζητήματα της λεγόμενης “εξωτερικής πολιτικής” όπως και τώρα όσον αφορά το μακεδονικό.

Με μικρομέγαλες συμπεριφορές (του τύπου “αν ήμουν κυβέρνηση εγώ θα...”), διατυπώνονται απόψεις του τύπου “δεν μπορούμε να δώσουμε λευκή επιταγή στον ιμπεριαλισμό όσον αφορά το όνομα”, απόψεις που είναι ξεκάθαρο (τουλάχιστον για αυτούς που βλέπουν) ότι πριμοδοτούν τον ελληνικό εθνικισμό. Κριτική πρέπει να γίνει όμως και σε λογικές που υποβιβάζουν το ζήτημα με λαϊκισμούς όπως “προσπαθούν να αποπροσανατολίσουν την κοινή γνώμη από τα σημαντικά ζητήματα”.

Το γεγονός ότι τις μακεδονικές θέσεις τις υπερασπίζονται οι Η.Π.Α., ότι υπάρχουν κόντρες συμφερόντων του ρωσικού και αμερικανικού “τόξου” στα Βαλκάνια, ότι ο μακεδονικός εθνικισμός είναι υποκινούμενος από κάποια “σκοτεινά συμφέροντα”, πολύ ή λίγο έχουν σχέση με την πραγματικότητα. Είναι ένας ακόμη λόγος όμως, όχι τόσο για το ελληνικό κράτος όσο για την ελληνική κοινωνία, να αλλάξει γραμμή πλεύσης εγκαταλείποντας τον εθνικισμό και να προτάξει τη συναδέλφωση των λαών και την ισότητα των μειονοτήτων πάνω σε διεθνιστικές βάσεις, και όχι βάσεις “ισορροπίας δυνάμεων” και “εθνικών συμφερόντων”.

Η Εθνική Ενότητα Είναι Παγίδα

Ψευτοδιλήμματα δεν υπάρχουν. Όταν η κοινωνία θέτει στο σύνολό της ζητήματα είσαι υποχρεωμένος να πάρεις θέση. Αλλιώς είσαι έξω από το πολιτικό – κοινωνικό. Εμείς που προσεγγίζουμε τα πράγματα από την αντικρατική, διεθνιστική μεριά οφείλουμε να αντιπαλέψουμε κάθε εθνικισμό και μισαλλοδοξία. Οφείλουμε να παλέψουμε για μια κοινωνία που η διάκριση σε εθνότητες θα είναι αδιάφορη και δεν θα αποτελεί αιτία πολέμων, σφαγών και

διακρίσεων. Οφείλουμε να παλέψουμε για μια κοινωνία όπου η ίδια στο σύνολό της θα αποφασίζει για τις υποθέσεις της απαλλαγμένη από τον γραφειοκρατικό βραχνά του κράτους. Αυτή η πάλη όμως αρχίζει σήμερα με την αναγνώριση και ισοτιμία των μειονοτήτων, το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό, την αποεθνικοποίηση του δημόσιου χώρου και βέβαια την εκδίωξη της εκκλησίας από αυτόν.

Για όλα αυτά λοιπόν, παλεύουμε σήμερα:

- για την αναγνώριση της μακεδονικής μειονότητας, της γλώσσας της και της παράδοσή της και την άνευ όρων επιστροφή των μακεδόνων πολιτικών προσφύγων.
- ενάντια στον ελληνικό (και κάθε) εθνικισμό – οικονομικό ιμπεριαλισμό.
- για τον κοινό αγώνα εργαζομένων-κοινωνιών σε Ελλάδα-Μακεδονία-Βαλκάνια, ενάντια στο κεφάλαιο, τα κράτη και τους σχεδιασμούς τους.

Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας

*Το παρόν κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε σε μορφή μπροσούρας τον Ιούνιο του 2008, εκτός κάποιων μικρών και επίκαιρων τροποποιήσεων που έγιναν.